

Ordular Sadece Savaşır mı? Yeni Görevler Bağlamında Türkiye, ABD ve Rusya Orduları

Do Armies Just Fight?
Turkish, US and Russian Armies in the Context of New Missions

Esra Ecem ŞAHİN *

Öz

Tarihi süreç boyunca ordular için her zaman var olan dönüşüm, Soğuk Savaş'ın sona erişiyile birlikte farklı bir yöne evrilmiş, devletler için değişen güvenlik tehditlerine karşı konvansiyonel ordu anlayışının yeterli düzeyde karşılık veremeyeceği anlaşılmıştır. Bu durum ortaya çıkan yeni tehditlere ve görev türlerine uygun şekilde orduların yeniden yapılanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada; Soğuk Savaş'ın sona erişiyile birlikte ordudaki değişim sonucu ortaya çıkan ve askerî sosyoloji disiplinin konusu olan silahlı kuvvetlerde yeni görevler ABD, Rusya ve Türkiye ülkeleri üzerinden tartışılmaktadır. Çalışmanın temel problemi ise Soğuk Savaş döneminin iki bloğuna dâhil olan devletlerin bunlara uygun askerî kurumsallaşma ve uygulamaları gündemlerine alırken, yeni dönemde bu işleyişin nasıl gerçekleşeceği. Problemin ortaya konuluş şekline göre seçilen üç ülkenin uygun olduğu düşünülmektedir. Geleneksel görüşün tersine orduların tek işlevinin savaşmak olmadığı yeni dönemde farklı işlev kazandıkları aynı zamanda eskinin katı bloklarına uygun şekilde ayrışan askerî anlayışların tersine ülkelerin birbiriyle oldukça benzeyen yeni görevler ve kurumsal yapılar oluşturduğu iddia edilmektedir. Türkçe literatürde orduların dönüşümlerinin doğrudan sonucu olarak ortaya çıkan yeni görevlere dair çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu nedenle çalışmanın askerî sosyoloji literatürüne özgün katkılar sağlayacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Askerî Değişim, Yeni Görevler, Profesyonel Ordu, TSK, ABD ve RF Silahlı Kuvvetleri.

Abstract

The transformation, which has always existed for the armies throughout history, evolved in a different direction with the end of the Cold War, and it was believed that the conventional army approach could not adequately respond to the changing security threats for states. This situation has revealed the necessity of restructuring armies under the new threats and mission

* Öğr. Gör., Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (ATASAREN), Askerî Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0003-4068-8762, e-posta: esahin3@msu.edu.tr.

Geliş Tarihi / Submitted: 02.10.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 16.11.2023

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

types that emerged. In this study, the new missions for the armed forces, which emerged as a result of the change in the military with the end of the Cold War and which are the subject of the discipline of military sociology, are discussed through the analysis of the US, Russia, and Türkiye. While the states in the two opposite blocks of the Cold War period put military institutionalization and practices on the top of their agenda in line with the leading powers of the blocks, the main problem of the study is how this process will be realized in the new period after the Cold War. As per the way the problem is posed, the three countries selected are considered appropriate for this analysis. Contrary to the traditional view, this study argues that the sole function of armies is now not only to battle but that they have gained different functions in the new era and that the countries have created new missions and institutional structures quite similar to each other, in contrast to the military understandings that diverged in line with the rigid blocs of the past. In the Turkish literature, there are almost no studies on the new missions that have emerged as a direct result of the transformation of the armies. Therefore, it is hoped that this study will make original contributions to the military sociology literature.

Keywords: *Military Change, New Missions, Professional Army, Turkish Armed Forces, US Armed Forces, Russian Armed Forces.*

Summary

In the bipolar world order of the Cold War, a mass army system was in place, supported by the nuclear forces in line with the risk and threat environment having clear borders. Mass armies, whose duties were to counter rebels, to function as a deterrent by being stationary in certain regions, and, of course, to protect the national borders, were generally formed through the compulsory military service system during this period. The United States (US) and the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) protected their allies through both the actual participation of their armies and the deterrence of nuclear weapons.

In the traditional view, while at least 50% of the existing soldiers in the mass armies must be acquired through compulsory military service, the main purpose of this order in which relatively large masses are mobilized is to prepare the nation for all-out war. At the same time, the percentage of women and volunteer soldiers in these armed forces should be as low as possible. Since the greatest threat to the state's national security is an attack performed by another state, all the resources of the nation must focus on eliminating this threat. The main duty of the soldier is to wage war and handle the technical affairs in the army.

More clearly, today's international system has become quite different both from the flexible bipolar structure, which started with the rigid bipolar system of the 1950s and evolved into a period of détente as of the 1960s, and from the global hegemony of the US, which lasted for about 15 years after the collapse of the Soviet Union in 1991. Currently, the national security threats against the states have diverged from the traditional understanding and diversified with issues such as

international terrorism, radicalization, irregular migration, national and international criminal organizations, and global epidemics. At the same time, with the complexity of interdependency and communication between the states and through the emergence of related challenges due to globalization, military service as a profession has also begun to require a new sense of self. For the armed forces to cope with the challenges of globalization more effectively, procedures for the selection, socialization, and training of military personnel had to be changed in line with current needs. The term defence diplomacy, which emerged within the North Atlantic Treaty Organization (NATO) in the post-Cold War period, can be considered a result of the same necessity for change. While defence diplomacy refers to the components of the national security system and how it is reflected in international politics, a wide range of national and international goals have been envisaged, from the reform of the defence sector to democratization. This situation necessitated the military's role as both diplomats and academics to come to the fore.

The studies conducted for the new mission definitions for the armies have generally focused on peace operations, humanitarian aid operations, and training processes for soldiers to adapt to such missions. In the event of natural disasters, the consent and cooperation of the authorized units responsible for ensuring that humanitarian aid reaches the victims of the disasters has been of utmost importance, and it has been deemed necessary to create a reasonable security environment to be able to work. In such cases, the armed forces should accept the leading role of humanitarian organizations in these operations and participate in them accordingly. Countries are experienced enough to carry out certain institutional activities and holding a developed understanding of social state have procedures and guidelines in place determining the course of action to be applied in disasters/emergencies and humanitarian aid operations. These types of directives also guide the kind of harmony and order that should occur between civilian organizations and armed forces. With the end of the Cold War and under the changing international conditions, there has been an increase in interventions by international organizations to establish peace and security. This was brought about by the fact that crises, uprisings, and wars that threatened international security reached a dimension requiring intervention by international organizations. While the states which are members of international organizations (such as the United Nations [UN], NATO, and Organization for Security and Cooperation in Europe [OSCE]) put their military personnel in the designated conflict areas within the framework of "peace operations" for different purposes, the processes of formation and change of new job descriptions for soldiers have the same motivations.

In light of the existing literature that considers the end of the Cold War period one of the important turning points in the transformation of the armies, this study examines the new missions and tasks of the armies, one of the main topics of military sociology, through the examples of the United States, Russia, and Türkiye.

While the institutional structure and practices of the armies of the leaders of the two blocs during the Cold War were adopted by the armies of other countries in their respective blocs, the question of how this functioning is realized in the post-Cold War period is the main inquiry of this study and, in this respect, the selected countries are assumed to be appropriate for the question of the study. Following the introduction, the first part of the study discusses the specific breaking moments in military transformation, which can be categorized as new and old, while the second part explains the new tasks and missions as a result of the transformation in the armies. Türkiye, Russia, and the United States are examined in their respective sections under the headings of military professionalization and new missions. The fact that the studies on the new missions and tasks of the armies in the Turkish literature are limited in both numbers and scope points out the originality of this study.

Giriş

Soğuk Savaş'ın iki kutuplu dünya düzeninde sınırları belirli olan risk ve tehdit ortamına uygun şekilde nükleer güçlerle destekli kitlesel ordu düzeni geçerliydi. Görevleri ayaklanmaya karşı koymak, belirli bölgelerde sabit tutularak caydırıcı işlev görmek ve tabii olarak ulusal sınırları korumak olan kitlesel ordular bu dönemde genel olarak zorunlu askerlik sistemiyle oluşturuluyordu. ABD ve SSCB müttefiklerine hem ordularının fiilen katılımıyla hem de nükleer silahlarla bir koruma sağlamıştır.

Geleneksel görüşte; kitlesel orduların mevcut asker sayısının en az %50'sinin zorunlu askerlik uygulamasıyla edinilmesi gerekirken göreceli olarak büyük kitlelerin seferber edildiği bu düzende temel amaç ulusun topyekûn harbe hazırlanmasıdır. Aynı zamanda mevcut silahlı kuvvetlerdeki kadın ve gönüllü asker sayısının oranı olabildiğince düşük olmalıdır.¹ Bir devletin ulusal güvenliğine yönelik en büyük tehdit başka bir devlet tarafından saldırıya uğraması şeklinde gerçekleşeceği için, ulusun bütün kaynakları bu tehdidi bertaraf etmeye odaklanmalıdır.² Askerin temel görevi savaşmak ve ordudaki teknik işlerle ilgilenmektir.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası sistemin yapısı neredeyse tümüyle değişmiştir. Daha açık bir ifade ile günümüz uluslararası sistemi; 1950'lerde katı iki kutuplu sistem ile başlayan ve 1960'lı yıllardan itibaren yumuşama dönemine evrilen esnek iki kutuplu yapısından ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ABD'nin yaklaşık 15 yıl sürecek küresel hegemonyasından oldukça farklı bir hal almıştır.³ Mevcutta devletlerin ulusal

¹ Karl W. Haltiner, "The Definite end of the Mass Army in Western Europe?", *Armed Forces & Society*, 25:1, 1998, s. 7-36.

² Peter D. Feaver, "The Civil-Military Problematique: Huntington, Janowitz, and the Question of Civilian Control", *Armed Forces & Society*, 23:2, 1996, s. 152.

³ Alperen Kürşad Zengin, "Vol. I: Yeni Dünya Düzensizliği ve Yükselen Güçler", *Kriter*, <https://kriterdergi.com/yazar/alperen-kursad-zengin/vol-i-yeni-dunya-duzensizligi-ve-yukselen-gucler>, erişim 16.09.2023.

güvenlik tehditleri geleneksel anlayıştan daha farklı şekilde uluslararası terörizm, radikalleşme, düzensiz göç, ulusal ve uluslararası suç örgütleri, küresel ölçekli salgın hastalıklar gibi hususlar ile çeşitlenmiştir. Aynı zamanda küreselleşmenin de etkisiyle devletlerarasında karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin ve iletişimin karmaşık hale gelmesi ve buna bağlı zorlukların ortaya çıkmasıyla meslek olarak askerlik de yeni bir kendilik algısına ihtiyaç duymaya başlamıştır. Küreselleşmenin yarattığı zorluklar ile silahlı kuvvetlerin daha etkili bir şekilde başa çıkabilmesi için ise askerî personelin seçilmesi, sosyalizasyonu ve eğitimi ile ilgili prosedürlerin mevcut ihtiyaçlar çerçevesinde değiştirilmesi gerekmiştir.⁴ Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO bünyesinde ortaya çıkan savunma diplomasisi terimi de aynı değişim gerekliliğinin sonucu olarak görülebilir. Savunma diplomasisi millî güvenlik sisteminin bileşenlerini ve uluslararası politikaya yansıyış biçimini ifade ederken; savunma sektörünün reformundan demokratikleşmeye kadar geniş yelpazede ulusal ve uluslararası hedefler öngörülmüştür. Bu durum askerlerin hem diplomat hem de akademisyen yönünün ön plana çıkmasını gerektirmiştir.⁵

Ordular için yapılan yeni görev tanımlarına yönelik yürütülen çalışmalarda genellikle; barış operasyonları, insani yardım operasyonları ve askerlerin bu tür görevlere uyum sağlayabilecek şekilde eğitim sürecine yer verilmiştir. Önemli bir yer tutan görevlerden doğal afetlerde insani yardımların felaketzedelere ulaşabilmesi için yükümlü olan yetkili birimlerin, rızası ve iş birliğinin sağlanmış olması oldukça önem taşımış; çalışabilmek için makul bir güvenlik ortamının oluşturulması gerekli görülmüştür. Böylesi durumlarda silahlı kuvvetler, operasyonlarda insani yardım organizasyonlarının lider rolünü kabul ederek, operasyonlara bu şekilde katılımcı olmalıdır.⁶ Belirli kurumsal faaliyetleri yerine getirebilecek kadar olgunlaşmış, sosyal devlet anlayışı gelişmiş ülkelerin genel olarak afet/acil durumlar ile insani yardım operasyonlarında uygulayacakları hareket biçimlerini belirleyen unsur ve yönergeler mevcuttur. İlgili yönergeler sivil örgütler ve silahlı kuvvetler arasında da nasıl bir uyum ve düzen olması gerektiği konusunda yol gösterici olmuştur.⁷ Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte değişen koşullarda uluslararası örgütlerin barış amaçlı olarak yapmış oldukları müdahalelerde artış yaşanmıştır. Bu durumu ortaya çıkaran şey ise söz konusu dönemde, uluslararası güvenliği tehdit eden krizler, ayaklanmalar ve savaşların, uluslararası örgütlerin müdahalesini gerektirecek bir boyuta ulaşması

⁴ Gerhard Kümmel, "Bir Asker bir Askerdir, Bir Asker midir?" Giuseppe Cafario, (ed.), *Askeri Sosyoloji* (Z. Uzun ve H. Bayramlık Çev.), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 433.

⁵ Barış Ateş, "Dış yardımların Kamu Diplomasisi Boyutunda Askeri Birliklerin Rolü: Yeni Görevler Yeni Kabiliyetler", Erman Akıllı, (ed.), *Türkiye'de ve Dünyada Dış Yardımlar*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 124-125.

⁶ Charles-Antoine Hofmann ve Laura Hudson, "Military Responses to Natural Disasters: Last Resort or Inevitable Trend, Humanitarian Practice" *Network*, 44:12, 2009, s. 30.

⁷ Ali Murat İlhan, "Afetler ve İnsani Yardım Operasyonlarında Silahlı Kuvvetlerin Rolü", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2:1, 2013, s. 121.

olmuştur. Uluslararası örgütler (BM, NATO, AGİT vb.) üyesi devletlerin belirlenmiş çatışma alanlarına farklı amaçlarla kendi ordu mensuplarını dâhil etmesi “barış operasyonları” çerçevesinde gerçekleşirken, askerlerin yeni görev tanımlarının da değişmesi ve oluşması süreçleri yine aynı motivasyonlarla ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada; orduların dönüşümünde Soğuk Savaş döneminin sonlanmasını önemli kırılma noktalarından biri olarak kabul eden mevcuttaki literatür ışığında, askerî sosyolojinin ana konularından biri olan yeni görev ve misyonlar ABD, Rusya ve Türkiye örnekleri üzerinden incelenmektedir. Soğuk Savaş döneminde iki kutup liderinin ordularının kurumsal yapısı ve uygulamaları bu bloklara dâhil olan diğer ülke ordularınca benimsenirken, Soğuk Savaş sonrası dönemde bu işleyişin nasıl gerçekleştiği çalışmanın temel sorusudur, bu bakımdan seçilen ülkeler çalışmanın sorusu bakımından uygun olduğu varsayılmaktadır. Çalışmanın girişten sonraki ilk bölümünde yeni ve eski olarak sınıflandırabileceğimiz askerî dönüşümün belirli kırılma anlarından bahsedilirken, ikinci bölümünde ordulardaki dönüşümün sonucu olarak yeni görevler ve misyonlar açıklanmaktadır. Devam eden başlıklarda ise Türkiye, Rusya ve ABD ayrı ayrı bölümlerde, askerî profesyonelleşme ve yeni görevler başlıkları altında incelenmektedir. Yeni misyonlar ve görevler ile ilgili Türkçe literatürde yapılmış çalışmaların oldukça kısıtlı ve az olmasının çalışmayı özgün hale getirdiği düşünülmektedir.

1. Yeni ve Eskinin Farkı- Soğuk Savaş ve Sonrası Kırılmalar

Savaştan kaçınmanın bir çöküşe sebep olacağı düşüncesinin aksine sosyolojik düşüncenin öncüleri olarak sayılan Immunuel Kant, Adam Smith, Auguste Comte ve Herbert Spencer gibi isimler bu konuda ortak fikir beyan ederek sanayi toplumlarının giderek daha barışçıl hale geleceklerini savunmuşlardır. Daha farklı ifade edecek olursak, sanayileşmiş toplumların serbest ticaret uygulamalarını destekleyerek ekonomik olarak birbirlerine daha bağımlı hale gelmeleriyle savaşlar azalacaktır. Tarihi süreçte yaşananlar bu durumu tam anlamıyla ve her ulus açısından desteklemese de çağdaş dönem “savaşızsız bir gelecek kavramının yeniden canlanışını göstermektedir.”⁸ 17. ve 18. yüzyıllarda mutlakiyetçi devletin varlık nedeni ve revizyonist hırslarla güdülenen savaşlar, paralı ve profesyonel karma ordularla yürütülürken, 19. yüzyıldaki savaşlarda ise ulus devlet modeliyle birlikte profesyonel ve zorunlu askerlik sistemi daha yaygındı. 20. Yüzyılın başlarında ise devlet/imparatorluk koalisyonları bloklar halinde kitlesel ordular ve büyük ateş gücünün nimetlerinden faydalanıyorlardı.⁹

Özellikle 19. yüzyıl ve II. Dünya Savaşı arasındaki dönemde ABD ve Batı Avrupa’ya özgü olan ideal modern ordu tipinin özellikleri daha alt rütbeli askerler ya da askere alınmış milisler ile profesyonel subay birlikleri çerçevesinde oluşturulurken temel misyonları savaşmak üzerine kurulmuştur. Sovyetler Birliği’nin

⁸ Charles C. Moskos, “*The American Soldier after the Cold War: Towards a PostModern Military?*” U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 1998, s. 3.

⁹ Mary Kaldor *Yeni ve Eski Savaşlar*, s. 37.

ve Varşova Pakti'nin çöküşü ve bunun sonucunda işgal korkusunun önemli ölçüde azalmasıyla birlikte tehdit algıları değişmiş ve dolayısıyla ordular için yeni dönemden bahsedebilmek mümkün olmuştur.¹⁰

Tarihi süreç içerisinde yaşananlara uyumlu şekilde dönüşüm geçiren ordular Moskos tarafından modern, geç modern ve post modern olarak üç döneme ayrılarak incelenmiştir. Westphalia'dan II. Dünya Savaşı'na kadarki süreç modern dönem, II. Dünya Savaşı ile başlayıp ve daha büyük çoğunlukla Soğuk Savaş Dönemi ile son bulan dönem ise geç modern dönem olarak sınıflandırılmıştır. Son olarak önemli bir kırılma noktası olan Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte post-modern dönem başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan dönüşümlerde öne çıkan üç temel özellik ise; çoğulculuk, heterojenlik ve belirsizlik olmuştur.¹¹ 1990'larda, post-modern askerî kuvvetler fikri, bilim adamlarının 19. yüzyıldan bu yana orduların ulus devletlerle ilişkilendirilmesinin ötesine geçtikleri yönündeki tartışmalarla yaygın hale gelmiştir. Postmodern bakış açısıyla çağdaş silahlı kuvvetlere yönelik en kapsamlı örnek olay incelemesi ise Booth vd. tarafından "*The Postmodern Military*" (Postmodern Ordu) adlı eserde yapılmıştır.¹²

Dönüşüm süreci elbette yeni bir durum olmamış, ordular tarih boyunca savaş sonrası dönemlerde yeniden yapılanma süreci yaşanmış ve bu uygulama başarılı bir yöntem olarak gösterilmiştir. 1980'lerde daha çok siyaset bilimcilerin çalışma alanı olan askerî yenilik (*military innovaiton*) bu tarihten önceki çalışmalardan farklı biçimde teorik zemine oturtularak diğerlerinden ayrılmıştır. Pek çok ülke ve dönemle ilgili günümüze değin çalışmalar yapılmış olmasına rağmen kavramla ilgili net bir görüş birliği sağlanamamıştır. Bu nedenle askerî yenilik haricinde, askerî değişim (*military change*), askerî dönüşüm (*military transformation*), gibi farklı terimler kullanılmaktadır. Siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler alanında daha çok yeni teknolojik gelişmelerin savaşların etkisi veya tehdit değerlendirmesi gibi konular üzerinde durulurken; sosyoloji alanında ise toplumsal göstergeler üzerinden ordudaki değişim/dönüşüm incelenmiştir.

Moskos'un yapmış olduğu bu bölümlendirmeden yola çıkarak Anthony Forster ise yalnızca Avrupa Orduları'nı incelemiş ve bu bağlamda Soğuk Savaş'ın etkilerinden yola çıkarak dört farklı ordu modeli ortaya koymuştur. Bunlar; seferi ordu (*expeditionary army*), bölgesel savunma ordusu (*territorial defence army*), geç modern ordu (*late modern army*), tarafsızlık sonrası ordudur (*post-neutral army*). Askerî örgütlerin çevrelerine

¹⁰ Jean Callaghan ve Franz Kernic, "New Missions and Tasks for the Postmodern Military", (ed.), Jean Callaghan ve Franz Kernic, *Armed Forces and International Security: Global Trends and Issues*, LIT Verlag, Germany, 2003, s. 41-44.

¹¹ Charles C. Moskos, "Military Systems in the 21st Century: Changes and Continuities", T. Edmunds ve M. Maletić, (ed.), *Defence Transformation in Europe: Evolving Military Roles*, IOS Press, Amsterdam, 2005, s. 20, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA354194.pdf>

¹² Bradford Booth, Meyer Kestnbaum ve David R. Segal, "Are Post-Cold War Militaries Postmodern?", *Armed Forces & Society*, 27:3, 2001, s. 320-321.

bağımlı ve sürekli etkileşim içinde olması sebebiyle her ulusun ordusu veya mevcut tehdit algısının farklı oluşu ordu modelinin de birbirinden farklı olmasına neden olmuştur. Forster siyaset bilimi, Moskos ise sosyolojiye uygun şekilde farklı sınıflandırmalar yapmış olsa da her iki modelde de kuvvet yapısı ve görev tanımları benzerlik göstermektedir. Bu iki çalışmayı Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan değişimi anlamak için bir yol gösterici olarak kabul etmek mümkündür.¹³

Yukarıdaki sınıflandırmalara ek olarak, ordunun siyasal amaçlara yönelik kullanımında da tabii olarak dönüşümler yaşanmıştır. Bir başka deyişle tarihi süreçte orduların kullanım amaçları ve şekilleri hem uluslararası sistemin dinamikleri hem de askerî teknolojideki yeniliklerle birlikte değişmiştir. Geçmişte (en azından 21.yüzyıl öncesinde) orduların toprak işgaline dayalı olan sistemleri nükleer silahın gücüyle birlikte caydırıcılık temasına doğru kayarken, Soğuk Savaş'ın sona eriş ve 11 Eylül saldırıları mevcut durumu değiştirmiş; ortadan kalkan Sovyet tehdidiyle birlikte yeni güvenlik politikaları belirlenmiş ve özellikle NATO üyesi olan Batı orduları bu durumdan doğrudan etkilenmiştir. Silahlı kuvvetlerin öneminde herhangi bir azalma görülmemiş ancak mevcuttaki durumundan daha yoğun, sadece savaş odaklı eğitilmeyen farklı görevleri kapsayan bir hal almıştır.¹⁴

Askerî örgütlerdeki değişim süreçleriyle ilgilenen sosyal bilimciler, askerî kuvvetlerde ülkeler arası gözlemlenen bu süreçteki dönüşümleri tanımlamak için post-modernizmin dilini benimsemeye başlamıştır.¹⁵ Post-modern olarak adlandırılan bu yeni dönemde ordular önemli bir kırılmayla, ulus ötesi nitelikteki tehditlerle mücadele edebilme amacıyla bir dizi yeni görevde (organize suç, terörizm, yasa dışı göç, doğal afet, hastalıklar gibi...) yer almaya başlamıştır. Değişen ordu vazifeleriyle birlikte kitlesel ordunun özelliklerine uygun bir ordudan ziyade değişik tipteki çatışmalarda görev alabilen, ulusal ya da uluslararası tehditlere karşı mücadele edebilen ve insani operasyonlarda aktif yer alabilen küçük ve profesyonel ordu halini almıştır. Bu durum zorunlu askerlik uygulamasının pek çok ülkede sona erdirmiştir.

2. Orduların Dönüşümü: Yeni Misyonlar ve Yeni Görevler

Soğuk Savaş süreci ve sonrası dönemde yaşanan değişim pek çok diğer disiplin gibi askerî sosyolojinin de konusu olmuş; askerî sosyologlar silahlı kuvvetlerde yaşanan değişiklikleri araştırma konusu yapmıştır. Toplumlardaki değişimler tabii olarak ordularında değişim/dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Değişim ordu kurumunun yeniden yapılanmasıyla sonuçlanmış; Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle teknolojik, sosyokültürel dönüşüm motivasyonları kitle ordularının

¹³ Barış Ateş, "Askerî Değişim: Soğuk Savaş Sonrası Dönem Üzerine Bir İnceleme", *Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10:1, 2020, s. 33-34.

¹⁴ Barış Ateş, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askerî Değişim: NATO Orduları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 3.

¹⁵ Bradford Booth, Meyer Kestnbaum ve David R. Segal, "Are Post-Cold War Militaries Postmodern?", *Armed Forces & Society*, 27:3, 2001, s. 319-342.

sonunu getirmiştir. Bu süreçte orduların var olabilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için değişen şartlara uygun şekilde sınırları daha geniş, çok parçalı ve yumuşak hiyerarşiye sahip hal almasını gerekmiştir.¹⁶ Geçmişe kıyasla daha esnek kurumsallaşan ordu ile kastedilen; devletlerin rızaya dayalı bir biçimde kurduğu koalisyonlar ve dost devletlerle iş birliği içerisinde belirsiz olarak adlandırılan bu yeni çevre ve risk/tehdit koşullarına uygun olarak hızlı tepki verebilecek bir donanım, kuvvet yapısı ve personel politikalarına sahip olabilmektir.¹⁷ Bu bağlamda Philippe Manigart orduların yeniden yapılanmasına etki eden faktörleri içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmıştır. Ekonomik gelişmişlik düzeyi, teknoloji, sosyokültürel çevre, jeopolitik çevre dışsal faktörlerdir. Aracı değişken olarak adlandırılan örgütün misyonu ise içsel faktördür. İlgili faktörler Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte yaşanan değişim üzerinden açıklanmıştır.¹⁸

Orduların yeniden yapılanmasında dışsal faktörlerden ilki olan ekonominin yapılanmaya etkisi özellikle iletişim teknolojisinin ilerlemesiyle, tıpkı küreselleşmenin ekonomik alanları ulusaldan uluslararası şekle dönüştürmesi gibi ordular da buna benzer şekilde değişim göstermiştir. Birbirinden farklı etnik, kültürel, dil özelliklerine sahip kişilerden oluşan orduların dünyanın değişik bölgelerine harekât düzenlemesi bahsi geçen dönüşümün bariz göstergesidir. İkinci faktör ise teknolojik gelişmelerin orduyu etkilemesidir. Oldukça karışık teknolojik sistemler kullanan ordu buna uygun yüksek eğitilmiş asker ihtiyacı duymuş ve bu durum ordu içerisindeki kademelerde azalmaya sona ermiştir. Üçüncü faktör olan sosyokültürel çevre ise post-metaryalizm ile denkleşmiş, iş doğası değişikliğe uğramış, bireysel çıkarlar öncelikli hale gelmiştir. Aynı durum askerler için de geçerli olmuş; vatan sevgisi onları yeteri kadar motive edememiş ve statü, daha iyi çalışma koşulları ile eskisinden fazla ilgilenilmeye başlanmıştır.¹⁹ Dördüncü faktör olan jeopolitik çevrede Soğuk Savaş Sonrası dönemde açıkça tespit edilen tehditler ortadan kalkmış ve birden fazla risk ve tehdit söz konusu olmuştur.²⁰

Elbette tüm bu anlatı; geleneksel/konvansiyonel savaş anlayışının hem icrası hem de ordunun kurumsal yapılanması nezdinde tamamen ortadan kalktığına bir göstergesi sayılamaz. Ancak ulusal ve uluslararası terörizm, radikalleşen grupların faaliyetleri, ulusal ve uluslararası düzeydeki suç örgütleri gibi yeni güvenlik tehditleri

¹⁶ Philippe Manigart, "Silahlı Kuvvetlerin Yeniden Yapılandırılması", Giuseppe Cafario, (ed.), *Askeri Sosyoloji* (Z. Uzun ve H. Bayramlık Çev.), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 324-325.

¹⁷ Esra Ecem Şahin, "Orduların Yeniden Yapılandırılması ve Yeni Misyonlar: Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Silahlı Kuvvetleri" Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bülten, 7, 2023, 63-68.

¹⁸ Manigart, "Silahlı Kuvvetlerin Yeniden Yapılandırılması", s. 324-325.

¹⁹ Charles C. Moskos, "From Institution to Occupation: Trends in Military Organization", *Armed Forces & Society*, 4:1, 1977, s. 41-50.

²⁰ Christopher Dandeker, "Armed Forces and Society Research in the United Kingdom: A Review of British Military Sociology", Gerhard Kümmel ve Andreas D. Prüfert, (ed.), *Military Sociology: The Richness of a Discipline*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden, 2000, s. 68-90.

ile mücadelede geleneksel ordu ve savaş anlayışının yetersiz kalacağı düşünülebilir.²¹ Ortaya çıkan yeni tehditleri geçmiştekilerden ayıran en önemli nokta ulusal güvenliğe hatta bir devletin ulusal çıkarlarına doğrudan tehdit oluşturmadıkları durumlarda bile, uluslararası toplumun ahlaki, insani, politik veya ekonomik nedenlerle onları görmezden gelemeyecek olması olmuştur. Geleneksel olmayan rollerle birlikte (daha önce de belirtildiği gibi) asker yalnızca savaşçı veya teknik uzman olmayacak geleneksel roller genişleyecektir. Bu genişlemeyle artan operasyonlar asker ve asker ailelerinde görev yorgunluğuna sebebiyet verebilecektir.²² İçsel faktör olan örgüt misyonu, ordunun kurumsal misyonundaki ise barışı koruma veya zorlamaya yönelik şekilde değişim gösterdiği için ortaya ordular için yeni görev tanımları çıkmıştır. Geleneksel savaş görevinden farklı olan yeni görevlerle asker geleneksel olan savaşa rolünden ve buna uygun şekillenen kültürel kodlarından uzaklaşmıştır.²³ Birinci görevi savaşmak olan asker için artık bu durum ikinci plandadır.²⁴

Kümmel ve Bredow orduların yaşadığı dönüşümü geleneksel ve yeni görevler bağlamında ayırırken, ordunun roller arasında bir denge kurma çabasının ortaya çıktığını belirtmiştir.²⁵ Geleneksel rol seti; meşru müdafaa yeteneği, caydırma ve taarruz, savaş dışında askerî görevleri yürütme yeteneği olarak açıklanırken, geleneksel olmayan roller ise savaşı önleme ve barışı koruma, insani yardım operasyonları, etnik çatışmalar, kendi bölgelerindeki suç faaliyetlerini kontrol etme şeklinde ifade edilmiştir.²⁶

Soğuk Savaş sonrası genel olarak meydana gelen ve özel olarak yeni görev tanımlarına yönelik yapılmış olan en önemli çalışma olan “*Post Modern Army*” (Post Modern Ordu) isimli eserde Moskos, Williams ve Segal tarafından 11 farklı değişken (tehdit, görev tanımı, medya ilişkileri, kuvvet yapısı, sivillerin orduda görev alması, kamuoyunun orduya yaklaşımı, kadınların rolü, asker eşleri, vicdani ret, homoseksüellerin orduya kabulü) kullanılarak 13 ülkenin askerî değişim süreci incelenmiştir. Soğuk Savaş sonrasında “postmodern” olarak adlandırılmış dönemin önemli özellikleri olan orduların barış gücü operasyonları, askerî diplomasi, doğal afetlere müdahale gibi yeni görevleri açıklanmıştır.²⁷ Eserde açıkça postmodern ordu kavramının “geçmişin gözlemlenmesine dayanan gelişimsel bir yapı olduğunu”

²¹ Mary Kaldor, *New and Old Wars*, Polity Press, Cambridge, 2006, s. 7-9.

²² Gerhard Kümmel ve Wilfried von Bredow, *Civil-Military Relations in an Age of Turbulence: Armed Forces and the Problem of Democratic Control*, SOWI, Strausberg, 2000.

²³ Barış Ateş, *Askeri Sosyoloji: Ordu ve Toplum Araştırmaları*, Selenge Yayınları, İstanbul, 2022, s. 151.

²⁴ Age, s. 151.

²⁵ Gerhard Kümmel, “Bir Asker bir Askerdir, Bir Asker midir?” Giuseppe Cafario, (ed.), *Askeri Sosyoloji* (Z. Uzun ve H. Bayramlık Çev.), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 431-433.

²⁶ Gerhard Kümmel ve Wilfried von Bredow, *Civil-Military Relations in an Age of Turbulence: Armed Forces and the Problem of Democratic Control*, SOWI, Strausberg, 2000.

²⁷ Barış Ateş, “Dış yardımların Kamu Diplomasisi Boyutunda Askeri Birliklerin Rolü: Yeni Görevler Yeni Kabiliyetler”, Erman Akıllı, (ed.), *Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 124.

belirtmiştir ve dolayısıyla sunulanın kehanet değil, bir model olduğu vurgulanmıştır. 2000 yılında yayınlanan bu çalışmada, postmodern ordunun beş temel örgütsel değişiklikle karakterize olduğunu ileri sürülmüştür, bunlar: 1) Hem yapısal hem de kültürel olarak sivil ve askerî alanların iç içe geçebilirliğinin artması (artan sivil-asker etkileşimi); 2) Hizmet, rütbe ve savaş ile destek uzmanlıkları arasındaki farklılıklara verilen önemin azalması; 3) Temel değişiklik savaşla mücadeleden “savaş dışındaki askerî operasyonlara” (MOOTW) geçiş; 4) Misyonların tek taraflı yerine çok taraflı bir bağlamda, uluslararası himaye altında hareket eden bir güçler koalisyonu aracılığıyla gerçekleştirilme eğilimi (BM gibi uluslar-üstü organlar) ve 5) askerî kuvvetlerin uluslararası hale getirilmesi (Eurocops örneği gibi..) şeklindedir.²⁸

Orduda yaşanan değişimle ortaya çıkan yeni görev tanımlarının etkisiyle ordu içerisinde asker sayısında azalma yaşanmış ve çoğu ülkede profesyonel orduya geçilmiştir. Batı’da mevcut uluslararası sisteminin güvenlik taleplerine orduda zorunlu askerlik hizmetinin tek başına cevap veremeyeceği uzun zaman önce anlaşılmıştır. Almanya ise bu konseptten vazgeçtiğini açıklayan son Avrupa ülkesi olmuştur. Zorunlu askerlik durumunda yurtdışındaki herhangi bir görevde bulunulamaması nedeniyle Soğuk Savaş sonrası dönemde artan operasyonlarda görev alabilmesi için profesyonel asker ön plana geçmiştir. Yeni görevlere ve değişen teknolojiye uyum sağlayabilecek askerin seçimi ve eğitimi büyük önem taşıdığı için yine zorunlu asker doğru bir tercih oluşturmamaktaydı. 2023 verilerine göre 29 NATO ülkesinin yalnızca 6’sında zorunlu askerlik uygulaması devam etmektedir.²⁹ 1980-2000 yılları arasında ise Türkiye ve Lüksemburg hariç NATO ülkelerinde %12-55 arasında değişen oranlarda kuvvet indirimine gidilmiştir.³⁰

3. Yeni Misyonlar: Türkiye, ABD, Rusya Orduları

3.1. Türkiye

3.1.1. Profesyonelleşme

Türkiye’de günümüzde de devam eden zorunlu askerlik hizmetinden önce iki farklı usulle askerlik hizmeti yaptırılmıştır. 1846 yılına kadar devşirme ve savaş tutsaklarının beşte birinin ayrılmasıyla oluşturulan pençik, 1846-1886 yılları arasında kura, 1886 yılından günümüze değin ise zorunlu askerlik usulüne uygun şekilde alım yapılmıştır. Mevcut askerlik sistemini oluşturan 1111 sayılı askerlik kanuna göre 6 ay kısa dönem, 12 ay yedek subay, 12 ay er/erbaş, dövizle askerlik ve

²⁸ Booth, B., Kestnbaum, M., & Segal, D. R. (2001). Are Post-Cold War Militaries Postmodern? *Armed Forces & Society*, 27:3, 320-321.; Jean Callaghan ve Franz Kernic, “New Missions and Tasks for the Postmodern Military”, (ed.), Jean Callaghan ve Franz Kernic, *Armed Forces and International Security: Global Trends and Issues*, LIT Verlag, Germany, 2003, s. 41-44.

²⁹ “Europe: Is Compulsory Military Service Coming Back?”, <https://www.dw.com/en/europe-is-compulsory-military-service-coming-back/a-65880469>, erişim 20.07.2023.

³⁰ Barış Ateş, “Dış Yardımların Kamu Diplomasisi Boyutunda Askeri Birliklerin Rolü: Yeni Görevler Yeni Kabiliyetler”, Erman Akıllı, (ed.), *Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 124.

bedelli askerlik şeklinde hizmet çeşitleri bulunmaktadır.³¹ Soğuk Savaş'tan sonra değişen güvenlik ortamı ve ortaya çıkan yeni görevlerin uygulanabilirliği konuları pek çok ülkede olduğu gibi Türk Silahlı Kuvvetleri'ni de doğrudan etkilemiştir.³² TSK'nın resmî görev tanımlarına bakıldığında millî savunmanın dışında başlıca görevlerini oluşturan: uluslararası barışın sağlanması ve buna yönelik misyonlar, terörle mücadele gibi görevler büyük miktarda kitlesel bir ordudan ziyade daha küçük, esnek ve bu görevlerde başarı sağlayabilecek şekilde iyi eğitilmiş askerlerin gerekli olduğu göz önünde bulundurulmaktadır.³³ Özellikle NATO üyeliği sonrası ordudaki değişim yön değiştirmiş; TSK, yabancı yardımlar, yurtdışı eğitimleri, uluslararası görevlere katılımı sayesinde diğer ülkeleri tanıma ve kendi ordu sistemiyle karşılaştırma yapabilme imkânı olmuş, Türk ordusundaki Alman etkisi 1950'lerden sonra yerini ABD'ye bırakmıştır. Bu sebepler post-modern ordu yapısı ve misyonların TSK içerisinde yer bulmasını sağlamış, hareket kabiliyeti yüksek ve esnek bir yapıya ulaşması hedeflenmiştir.³⁴ ABD'nin 1970'li yıllarda profesyonel orduya geçiş süreci ve geçtikten sonra yaşanan tartışmalar askerlik modeli konusunda Türkiye'de ancak 2010'lu yıllarda tartışılır hale gelmiştir.³⁵ Türk ordusu özelinde zorunlu askerliğin sona erdirilmesine yönelik tartışmalar çoğu zaman kültürel düzeyde olmuştur. Bu tartışmaların ana nedeni ise toplum tarafından orduya verilen önem ve aidiyettir.³⁶ TSK için profesyonel ordu tartışması içerisinde sıklıkla ordu-toplum ilişkisi yer almış, bütünleşmeye verilebilecek zarar üzerinde durulmuştur. Ancak diğer ülkelerdekine benzer şekilde Türkiye'de de yapılan çalışmalar refah düzeyinin artışıyla birlikte zorunlu askerliğe karşı isteksizliğinde arttığı gözlemlenmiştir. 2013 yılında yapılan çalışmaya göre TSK'da profesyonel orduya geçilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı %65,4 şeklindedir.³⁷

Türkiye'de profesyonelleşme çabası ve tartışmaları günümüzde devam etmekte olup zorunlu askerlik uygulamasıyla beraber yeni misyonlara uygun şekilde görev alacak profesyonel askerler de orduda görev almaktadır. Türkiye'de hâlen zorunlu askerlik sistemi uygulanmakta ve son 5 yılda profesyonel asker sayısı artmaya devam ederken 31 Aralık 2021 tarihinde Millî Savunma Bakanlığı verilerine göre profesyonel asker sayısı 216 bin 44, zorunlu asker sayısı ise 174 bin 916'dır. Orduda profesyonelleşme çalışmaları kapsamında askerlik süreleri kısaltılmış, terörle mücadele

³¹ Cengiz Özgün, "Türkiye'nin Askerlik Sisteminin Tarihsel Süreç Bağlamında İncelenmesi", *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 2017, 59-60.

³² Salih Akyürek, "Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu" BİLGESAM, Ankara, 2010.

³³ Salih Akyürek ve Mehmet Ali Yılmaz, "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne Toplumsal Bakış", BİLGESAM, Ankara, 2013.

³⁴ Bahadır Çatak, Toplumunda Askeri Değerlerin Karşılığı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2017, s. 73.

³⁵ Salih Akyürek, "Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu" BİLGESAM, 2010

³⁶ Age, s. 37.

³⁷ Salih Akyürek ve Mehmet Ali Yılmaz, "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne Toplumsal Bakış" BİLGESAM, Ankara, 2013.

ve yurtdışı görevlerde profesyoneller yer alırken zorunlu askerlik görevini yapanlar geri hizmetlerde yer almıştır.³⁸ İyi eğitim almış donanımlı profesyonel asker sayısındaki artış; Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı, Bahar Kalkanı gibi harekât düzenlenmesi ve başarının katlanmasını sağlamıştır. Millî Savunma Bakanlığı 2022 Faaliyet Raporu'nda yapılan çalışmalar ve teknolojik gelişmeler nedeniyle uzman gerekliliği vurgulanmış bu amaçla yükümlü askerlik ve profesyonelleşme ihtiyacı arasındaki dengeleme gerekliliğine dikkat çekilmiştir.³⁹

3.1.2. Barış Operasyonları

Türkiye'nin de barışı desteklemeye yönelik faaliyetleri Soğuk Savaş sonrası dönemde artışa geçerek devamlılığını sürdürmüş; gerek NATO bünyesinde gerekse de Birleşmiş Milletler (BM) ve AGİT (Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı) gibi uluslararası örgütlerle iş birliği içinde, barışı destekleme görevlerinde uluslararası yükümlülükleri, ulusal çıkarları, imkân ve kabiliyetleri oranında azami ölçüde yer almıştır. Türkiye'de barış operasyonları Soğuk Savaş sonrası yoğunluk kazansa da yurtdışına gönderilen ilk askerler 1950-1953 yıllarında Kore Savaşı'na dönüşümlü şekilde 15.000 kişiden oluşan tugay düzeyindeki birliklerle katılmasıyla başlamıştır.⁴⁰ Soğuk Savaş döneminde ise Türkiye'nin BM barışı koruma operasyonlarına katılımı diğer ülkelere benzer şekilde sınırlı kalmıştır. Türkiye'nin icra ettiği barışı destekleme faaliyetleri; personel ile iştirak edilen uluslararası gözlemci görevleri (riski olmayan veya çok az olan görevler) ve birlik olarak iştirak edilen barışı destekleme harekâtları (ekonomik, siyasi ve askerî açıdan riskli görevler) olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır. Türkiye'nin bu tür faaliyetlerde tercih edilme nedeni ise uluslararası barışı desteklemesi ve uluslararası örgütlerin sadık üyesi olarak, ilgili örgütler tarafından verilen sorumlulukları yerine getirerek hukuka uygun hareket etmesi olmuştur. Hindistan, Bangladeş ve Pakistan gibi ülkeler bu tarz harekâtlara katılım gösterirken maddi beklentileri ön planda tutmuş ancak Türkiye için aynı beklentiler söz konusu olmamıştır.⁴¹

Türkiye uluslararası bir aktör olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde dış politika anlayışı olarak öncelikle yakın çevresi ve sonrasında tüm dünyada kendisini ifade etmeyi ve göstermeyi hedeflemeyi esas almıştır. Bu çerçevede belirtilen dış politika anlayışının en güçlü yansımaları Balkanlar'da olmuştur. Türkiye'nin Balkanlar'a olan ilgisi sahip olduğu niteliklerden kaynaklanmış ve barışı destekleme harekâtlarında en çok katkı sağladığı yer olarak bu bölgedeki Müslüman-Türk Halklarının varlığıyla

³⁸ "Millî Savunma Bakanlığı 2021 Faaliyet Raporu" <https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2021.pdf>, erişim 20.08.2023.

³⁹ "Millî Savunma Bakanlığı 2022 Faaliyet Raporu" [https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu\(2\).pdf](https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu(2).pdf), erişim 15.08.2023.

⁴⁰ Gökhan Koçer, "Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı", *Uluslararası İlişkiler*, 3:11, 2006, s. 48-49.

⁴¹ İknur Albayrak, *Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılımının Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2008, s. 98.

motive edilmiştir. Türkiye'nin ekonomik ve askerî gücündeki artış yıllar içerisinde daha belirgin hale gelmiş, bu kapsamda dış politikadaki zorluklara daha etkili bir şekilde yanıt vermek amacıyla küresel gelişmelere daha duyarlı şekilde hareket etmiştir. Türkiye'nin 1980'lerden itibaren başlattığı ekonomik reformlar, küresel ekonomiden giderek daha fazla faydalanmasını sağlamıştır. Bu sayede barışın inşasına yönelik uluslararası alanda insani yardımla ilgilenen kuruluşlar da dâhil olmak üzere Türk sivil toplumu (yavaş yavaş) büyümüştür. Bu gelişmelerin yanı sıra, Dışişleri Bakanlığı, ordu ve diplomatik aygıtların zengin deneyimleri barış operasyonları ve dış politikaya yönelik avantaj sağlamaktadır.⁴²

TSK uluslararası gözlemci görevi ile toplamda 9 barış destekleme harekâtına katılım sağlanmıştır. Yapılmış olan gözlemci görevlerin çoğunluğu 6 görevle BM, 2'si AGİT son olarak 1 görev ise İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü ile iş birliği içerisinde yürütülmüştür. Günümüzde TSK'nın devam eden gözlemci görevi bulunmamaktadır. Birlik olarak iştirak edilen barışı destekleme harekâtının ise 12'si geçmişte icra edilenler, 10'u ise günümüzde hâlâ devam etmekte olan harekâtlar olmuştur. Günümüzde icra edilmekte olan harekâtlar Bosna-Hersek, Kosova, Lübnan, Irak ile Somali karasuları ve yaklaşma sularını kapsamaktadır. Devam eden harekâtların 5'i BM Güvenlik Konseyi ile diğer 5'i ise NATO ile iş birliği içerisinde yürütülmektedir.⁴³

3.1.3. İnsani Yardım ve Doğal Afetler

Türk Silahlı Kuvvetleri geçmişten günümüze kadar her dönemde afet ve acil yardımlara katılımcı görevi yürütmüştür. Marmara Bölgesi'nde 17 Ağustos 1999 yılında yaşanan deprem, her açıdan depreme ne kadar hazırlıksız olduğumuzu göstermiştir. Hastanelerin yetersizliği, kurtarma ekipmanlarının yoksunluğu, yasal mevzuat eksiklikleri ve yapısal imar planlarının kontrol zafiyeti her alanda ön plana çıkmıştır. Bu durum Türk Silahlı Kuvvetleri ile birlikte pek çok kurum için ders çıkarıcı nitelikte olmuştur. Yaşanılan süreç içerisinde acil duruma yönelik eğitimler daha yoğun hale getirilmiş ve arama kurtarma komutanlıkları personel ve teçhizat yönünden iyileştirilerek, sayıları uygun şekilde arttırılmıştır, ilerleyen süreçlerde de alınan önlem ve sıkılaştıran tedbirlerin getireceği başarıları görmek mümkün olmuştur.⁴⁴ TSK 2016 yılında alınan kararlar deprem, yangın, su basması, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri tabii afetlere 211 Sayılı İç Hizmet Kanunu Md.112 ve 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun Md.7 çerçevesinde yapılan yardımlara destek vermekle resmî olarak görevli hale getirilmiş ve resmî görevlere ait teşkilat şemasında yer almıştır.

⁴² Reşat Bayer ve E. Fuat Keyman, "Turkey: An Emerging Hub of Globalization and Internationalist Humanitarian Actor?", *Globalizations*, 9:1, 2012, s. 76-78.

⁴³ Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtına Katkıları", *T.C. Millî Savunma Bakanlığı Genelkurmay Başkanlığı*, <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme>, erişim 10.03.2022.

⁴⁴ Mutlu Tokmak, *Doğal Afetlerde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) Etkin Kullanımı: Kocaeli ve Van Depremi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2012, s. 55-56.

Genelkurmay Başkanlığı tarafından; deprem, yangın, sel, çığ, toprak kaymaları, kaybolmalar, büyük kazalar gibi doğal ya da doğal olmayan her türlü afette yurt içinde ve yurt dışında arama kurtarma faaliyetleri icra etmek üzere TSK Doğal Afetler Arama Kurtarma (DAK) Tabur Komutanlığı kurulmuştur. Başlangıçta Özel Kuvvetler Komutanlığı'na bağlı olarak kurulan DAK Taburu daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kara Lojistik Komutanlığına bağlanmış ve çalışmalarını burada sürdürmeye devam etmiştir. TSK, afet/acil durumlarda yürüttüğü yardım faaliyetlerinin esaslarını belirleyen yönergesini, değişen şartlara ve günümüz ihtiyaçlarına göre 2012 yılı sonunda güncelleyerek yürürlüğe sokmuştur. İlgili yapılanma sonrası Kuvvet Komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olan birimler de ilgili düzenlemeler yapmış; afet durumunda yurt içi ve yurtdışında görev yapmak üzere İnsani Yardım Tugay Komutanlığı kurulmuş, Jandarma Genel Komutanlığı birimi olan Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK)'na bağlı bir tabur olarak ise Jandarma Arama Kurtarma (JAK) ile afetlerde görev almaya başlamıştır.⁴⁵ Diğer jandarma birliklerinin kabiliyetlerini aşan durumlarda özel eğitim, silah, teçhizat ve üstün yetenek gerektiren önemli asayiş olayları, afet ve terörle mücadele gibi görevler amacıyla 1999 yılında kurulan JÖAK'ın alt taburu olan JAK'ın Sualtı Arama Kurtarma, Dağ Arama Kurtarma ve üç adet Arama Kurtarma bölümü bulunmaktadır. Yakın süreçte yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerde TSK bünyesinde görev alan binlerce personel Afet Acil Durum Kriz Merkezi oluşturularak diğer sivil örgütlerle koordineli şekilde görev almıştır. Enkaz altından vatandaşların kurtarılması ve konaklama alanı oluşturulması öncelikli olmuştur. Öte yandan arama-kurtarma çalışmaları için gerekli olan araç ve gereçler Hava Kuvvetleri tarafından uçaklarla bölgeye sevk edilmiş, yemek dağıtımı için gerekli olan seyyar mutfaklar kurulmuş, hasar tespiti yapılabilmesi için TSK İHA kullanarak sahayı incelemiştir.⁴⁶

TSK'ya dair yeni görevler sadece doğal afetlerle sınırlı kalmamış aynı zamanda salgın hastalıklarla mücadelede de sorumluluk alınmıştır. Bu kapsamda 2019 yılında ortaya çıkan COVID-19 pandemisi ise TSK'nın yeni görev tanımları açısından aktif rol aldığını gösteren örneklerden biri olmuştur. Pandemi sürecinde Millî Savunma Bakanlığı bünyesinde, ordu içerisinde takip, tedbir, tıbbi planlama ve olası durumlara karşı planlamaların yapıldığı Covid-19 ile Mücadele Merkezi (COMMER) kurulmuştur. Ordu içerisinde askerin sağlığını korumaya yönelik çalışmaların yanısıra silahlı kuvvetlerinin ilgili birimleri tarafından solunum cihazları, antibakteriyel jel, maske gibi önemli tıbbi ve hijyen ürünlerinin üretimi

⁴⁵ Ali Murat İlhan, "Afetler ve İnsani Yardım Operasyonlarında Silahlı Kuvvetlerin Rolü", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2:1, 2013, s. 122.

⁴⁶ "Mehmetçik Deprem Bölgesindeki Vatandaşlara Yardım Elini Uzatıyor", <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mehmetcik-deprem-bolgesindeki-vatandaslara-yardim-elini-uzatiyor/2810382>, erişim 01.03.2023.

yapılmıştır.⁴⁷ Salgın sürecinde TSK'ya ait A400M askerî kargo uçağı ile mücadeleye destek amacıyla İngiltere, Kuzey Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Bosna Hersek ve Kosova, İspanya ve İtalya'ya tıbbi yardım malzemesi gönderilmiştir.⁴⁸ Hem ulusal hem de uluslararası alanda pandemi sürecine yönelik tedbir ve yardım süreçleri TSK tarafından etkin şekilde yürütülmüş, Türk ordusunun farklı görevlere yönelik kapasitesi ve başarısı açısından önemli bir örnek teşkil etmiştir.

3.2. Amerika

3.2.1. Profesyonelleşme

Amerikalılar tarihi olarak daimi ordulara güvenmemiş ve zorunlu askerlik hiçbir zaman norm olmamıştır. Bugünün Ulusal Muhafızları (*National Guard*) olan bir vatandaş milisi, güçlü bir daimi federal orduya karşı bir önlem olarak anayasa'da öngörülmüştür.⁴⁹ ABD ordusunda Birinci Dünya Savaşı'nda önce zorunlu askerlik bireyleri doğrudan çağırma şeklinde uygulanmamış, sömürge döneminden başlayarak iç savaşa kadar kişiler kendilerinin yerine başkalarına ücret ödeyerek askere göndermiştir. Zorunlu askerliğin yaygın şekilde kullanılması ilk olarak iç savaş sırasında olmuş, eyaletlerin ve toplulukların fonlarını askerî personel masraflarını karşılamak için kullanmalarını teşvik edici hal almıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Ulusal Savunma Yasası ile düzenli ordunun 175 bine çıkarılması kararlaştırılmış ve zorunlu askerlik uygulanmıştır. ABD, İç Savaş ve Birinci Dünya Savaşı arasında ülkeyi savunmak için gereken insan gücünü sağlamak için çoğu yeni gelen göçmenlerden oluşan gönüllülere ve eyaletlerin yeni gönüllü milisleri olan Ulusal Muhafızlara güvenmiştir. 1915 yılında Avrupa'da savaş sürerken başkan Woodrow Wilson düzenli ordunun büyüklüğünü arttırmak istememiş, daimi ordunun %31'lik artışına yönelik isteksizce onaylanması yönünde çağrıda bulunmuştur. Bu tutumunun nedeni ise savunma için hazırlık yapılmasını zorunlu görmesine rağmen ülkenin gençlerinin vatanseverlik duygusuyla askerlik yapması gerekliliğini desteklemesidir. İkinci Dünya Savaşı ve Vietnam Savaşı sırasında aynı uygulama ile bireyler 18 yaşında kayıt yaptırarak 18,5-26 yaş aralığında 2 yıl süreyle askere çağırılmıştır.⁵⁰ Vietnam Savaşı sonrası ordu içerisinde, askerlerin uyuşturucu kullanımındaki artış, olması gerekenden erken vakitte yapılan terfi ve ödül gibi uygulamalar kalitenin düşmesine neden olmuştur.⁵¹

⁴⁷ "Millî Savunma Bakanlığında COVID-19 ile Mücadele Merkezi (COMMER) Oluşturuldu", Millî Savunma Bakanlığı, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2432020-83543>, erişim 19.10.2023.

⁴⁸ İsmet Karakaş ve Onur Orhan Gemici, "Türkiye'den İngiltere'ye Tıbbi Yardım Malzemesi Desteği Londra'ya Ulaştı", *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/tu%CC%88rkiyeden-i%CC%87ngiltereye-tibbi-yardim-malzemesi-desteg%CC%86i-londraya-ulasti/1799454>, erişim 18.10.2023.

⁴⁹ Louis G. Yuengert, "America's All Volunteer Force: A Success?", *Parameters*, 45:4, 2015, 2-3.

⁵⁰ Timothy J. Perri, "The Evolution of Military Conscription in the United States", *The Independent Review*, 17:3, 2013, s. 429-439.

⁵¹ Barış Ateş, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askeri Değişim: NATO Orduları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 55.

Günümüz ABD silahlı kuvvetlerinin temelini oluşturan ve 1973 yılında tamamen gönüllülerden oluşan bir ordunun kurulması Başkan Nixon'un göreve gelmesinden iki ay sonra, 1969 yılında, seçim kampanyasında askere alma uygulamasına son verme vaadini yerine getirmek üzere Tam Gönüllü Güç Komisyonu'nu kurmasıyla başlamıştır. 1970 yılında komisyon, zorunlu askerliğe derhal son verilmesini ve tamamen gönüllülerden oluşan bir ordu kurulmasını tavsiye etmiştir. 1980'lerde Savunma Bakanı Caspar Weinberger tarafından tamamı gönüllülerden oluşan kuvvetin başarılı olduğu ilan edilmiş olsa da, orduda asker kalitesinin düşüşü devam etmiş ve bu nedenle mevcuttaki endişeler de devamlılığını sürdürmüştür.⁵² Bu süreç içerisinde askerlerdeki düşük moral, disiplin problemleri, zayıf eğitim gibi sorunların üstesinden gelebilmek için savaşa hazırlık, askerlerin maaş ve sosyal haklarını iyileştirme, eğitim tesislerini iyileştirme gibi pek çok yeniliğe gidilmiş bunun etkili sonucu Panama ve Irak'taki 1991 yılında yapılan operasyonlarda alınmıştır. Soğuk Savaş'ta elde edilen stratejik başarı, ordunun küçülme dönemine girmesine, "barış getirisinin" toplanmasına ve küresel Sovyet tehdidinin yokluğunda ordunun önemi üzerine düşünmeye yol açmıştır. 1990 sonrası ABD ordusu %37 küçülmeye gitmiş ve ordu içerisinde kalacak küçük kuvvet personeline seçici davranılmıştır. Bu geri çekiliş sayesinde kuvvetlerin kalitesinde de artış yaşanmıştır.⁵³ Günümüzde de profesyonel askerlik uygulaması devam etmektedir ve bu gücün yetersiz kaldığı durumlarda kongrenin zorunlu askerliği yürürlüğe sokma hakkı bulunmaktadır.

3.2.2. Barış Operasyonları

ABD silahlı kuvvetleri uluslararası arenada en etkin ordular arasında yer almaya devam etmektedir. ABD Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana ordusunu konvansiyonel meydan savaşları dışındaki operasyonlarda kullanma konusunda geçmişe kıyasla daha istekli olduğunu göstermiştir. NATO üyeleri içerisinde sayısal verilere göre en fazla asker sayısına sahiptir. ABD için barış operasyonları mutlaka askerî güç gerektirmeyecek şekilde; barışı koruma tahkim (Alabama'daki ABD-Büyük Britanya anlaşmazlığında olduğu gibi), arabuluculuk (Camp David anlaşmalarında olduğu gibi) ya da seçim denetimi (Nikaragua'daki 1990 seçimlerinde olduğu gibi) şeklinde örneklendirilebilmektedir. Bir diğer uygulama ise insani müdahale çerçevesinde gıda ve ilaç yardımlarının ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını sağlamaktır. ABD Somali'de insani yardımların lojistiği sağlarken iç savaştan sonra müzakere edilmiş bir düzene geçişi yürütme sorumluluğunu gelecekteki bir Birleşmiş Milletler barış gücüne bırakmıştır. Açıklanan dört farklı barışı koruma operasyonu zaman zaman birbiriyle örtüşmekte veya çakışmaktadır.⁵⁴

⁵² Bernard Rostker, *I Want You! : The Evolution of the All-Volunteer Force*, RAND Corporation, Santa Monica, CA. 2006.

⁵³ Yuengert, *America's All Volunteer Force*, s. 3-6 .

⁵⁴ Ernest Evans, "Peacekeeping: Two Views, The U.S. Military and Peacekeeping Operations", 155:4, 1993, 143-147.

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD ordusu barış operasyonlarında çeşitli deneyimler yaşamıştır. Bu süreçte ABD Birleşmiş Milletler Ateşkes Denetleme Örgütü'nde (UNTSO) görev yapmış, Beyrut ve Somali'deki operasyonlara ek olarak Sina Çokuluslu Gücü ve Gözlemcileri'nin (MFO) bir parçası olarak Sina'da konuşlanmıştır.⁵⁵ BM operasyonlarında görev yapan birliklerin sayısı 1990'ların ortasından bu yana dramatik bir şekilde azalmasına rağmen, binlerce ABD askerî personeli şu anda barışı koruma operasyonlarında görev yapıyor veya destekliyor. Yaklaşık 28 ABD askeri şu anda BM kontrolü altındaki beş operasyonda görev yapıyor. Balkanlar'da yaklaşık 1.800 ABD askeri NATO Kosova Gücü'nde (KFOR) görev yapıyor. Yaklaşık 35.000 kişi daha Güney Kore'deki barışı koruma operasyonlarında görev yapıyor veya destekliyor; yaklaşık 700 kişi de Sina'da görev yapıyor. Irak'ta ABD birlikleri, bazı barışı koruma operasyonlarında üstlenilen “ulus inşa etme” faaliyetleri de dâhil olmak üzere çeşitli istikrar görevlerinde yer alıyor. Bu tür faaliyetler Afganistan'da da birkaç yüz ABD askeri tarafından geçtiğimiz yıllarda yürütülmüştür.⁵⁶

ABD ordusu pek çok farklı türde barış operasyonlarında yer almış olmasına rağmen genellikle bu tür operasyonlara ilgisi az olmuştur. Barış operasyonlarına yönelik bu ilgisizlik tüm düşük yoğunluklu operasyonlar için geçerli olmuştur. Ancak son zamanlarda elde edilen veriler: ordu içinde kültürel bir değişim yaşandığını ve ABD askerlerinin artık barışı koruma görevlerini bir askerin işinin temel bir bileşeni olarak kabul ettiğini göstermektedir.⁵⁷ Küresel liderlik sağlayabilme amacıyla ulusal gücün tüm imkânları seferber edilmekte, silahlı kuvvetler bu nokta kilit nokta rolü oynamaktadır. ABD ordusunun küresel angajmanı dünyayı ulusu, vatandaşları, çıkarları ve değerleri için daha güvenli hale getirmek şeklinde olmuş ve bu amaçla ordunun denizaşırı pek çok görevde yer aldığını ve almaya devam edeceği, istikrar ve barışı teşvik ederek saldırganlığı caydırma veya çatışmayı önlemeye yönelik görev alınacağı belirtilmiştir.⁵⁸

3.2.3. İnsani Yardım ve Doğal Afetler

Soğuk Savaş sonrası değişimin yanı sıra 1992 yılında yaşanan doğal afetler (özellikle Hawaii ve Florida'da yaşanan kasırga) halkın bu tür durumlarda ordunun müdahalesi ve yardımına olan beklentiyi göstermiştir.⁵⁹ 1995 yılında yayınlanmış olan JP-3-07 Müşterek Savaş Dışı Harekât Doktrininde ilk defa savaş dışı askerî operasyon kapsamında ordunun görev tanımları insani yardım, doğal ve suni afet

⁵⁵ Brian J. Reed ve David R. Segal, “The Impact of Multiple Deployments on Soldiers' Peacekeeping Attitudes, Morale, and Retention”, *Armed Forces & Society*, 27:1, 2000, s. 57-78.

⁵⁶ Nina M. Sarafino, “Peacekeeping and Related Stability Operations: Issues of U.S. Military Involvement”, <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alpha/peacekeeping-and-related-stability-operations.html>, erişim 24.08.2023.

⁵⁷ Reed ve Segal, “The Impact of Multiple Deployments”.

⁵⁸ “National Military Strategy” <https://www.hsdl.org/?view&did=440395>, erişim 18.10.2023.

⁵⁹ John Y. Schrader, *The Army's Role in Domestic Disaster Support An Assessment of Policy Choices*, RAND, Santa Monica, CA, 1993.

yardımları, silahların kontrolü, mahalli sivil otoriteye destek, muhabere dışı tahliye hârekatı şeklinde belirtilmiştir.⁶⁰ Ordunun afet yardımlarına katılma görevlerine 2010'da yayınlanan 3-0 Ortak Operasyonlar ve 2020'de yayınlanan 1-0 Müşterek Personel Desteği raporlarında da yer verilmiştir.⁶¹

Doğal afetler görev alan ülkelerine yarı zamanlı hizmet eden vatandaş-askerlerden oluşan Ulusal Muhafızlar (*National Guard*) vatanın savunması dışında ulusal savunma stratejisine yönelik her unsurda rol almaktadır.⁶² 2022 yılında 142.000 muhafız üyesi 19 eyaletteki orman yangınlarına, 18.000'i sekiz eyaletteki sellere, 12.000'i 19 eyaletteki kış fırtınalarına, 1.700'ü kasırgalara ve 1.000'i şiddetli hava ve volkanik faaliyetlere müdahale etmiştir. Aynı yıl önlem olarak kış fırtınalarına müdahale ve orman yangınları gibi afet yardım operasyonları için ülke çapında yaklaşık 1.000 Muhafız üyesi etkinleştirilmiştir. Hemen her kasabada yer alan ulusal muhafızların savaşmak üzerine almış oldukları eğitim pek çok gerekli acil durumda da müdahale ve kontrol etme imkânı sağlamaktadır.⁶³ Ulusal Muhafızlar'ı ön plana çıkaran önemli özelliklerden biri afet durumunda lojistik ve iletişim için havacılık desteği sağlamasıdır.⁶⁴ Buna ek olarak Afet yardımlarına katılımı ilk olarak 1865 yılında başlayan ABD Ordusu İstihkam Birliği (*The U.S. Army Corps of Engineers*) ülke genelinde sel kontrolü ve kıyı erozyonu projelerinden sorumludur. 1980'lerde Kolordu'nun misyonu sel mücadelesinden diğer tehlikelere kadar genişlemiş, acil durum yönetim planı hazırlanmıştır. 1988'de Robert T. Stafford Afet Yardımı ve Acil Durum Yardım Yasası, Federal Acil Durum Yönetim Ajansı'na (*Federal Emergency Management Agency*) nedeni ne olursa olsun tüm felaketleri karşılama yetkisi vermiş; birlik, sel, deprem ve volkanik patlamalar da dâhil olmak üzere birçok doğal afette işbirliği içinde çalışmışlardır.⁶⁵

ABD ordusu ve ülkenin ulusal güvenlik komisyonlarında 1990'lı yıllardan beri küresel iklim değişikliğinin yarattığı tehdidin ciddiyeti tartışılmış, resmî olarak ilk kez 1997 yılında Ulusal Güvenlik Stratejisi⁶⁶ içerisinde yer verilmiştir. Özellikle Obama yönetimi sırasında daha da önemsenen bir konu haline gelen iklim değişikliği

⁶⁰ "Joint Doctrine for Military Operations Other Than War", <https://smallwarsjournal.com/documents/jp3-07.pdf>, erişim 26.08.2023.

⁶¹ "Joint Personnel Support", https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp1_0.pdf, erişim 30.08.2023.; "Joint Operations", <https://www.moore.army.mil/mssp/security%20topics/Potential%20Adversaries/content/pdf/JP%203-0.pdf>, erişim 30.08.2023.

⁶² James Stuhltrager, "Send in the Guard: The National Guard Response to Natural Disasters", *Natural Resources & Environment*, 20:4, 2006, s. 21-77.

⁶³ "Guard Saved Lives, Property Responding to 2022 Disasters", https://www.army.mil/article/263012/guard_saved_lives_property_responding_to_2022_disasters, erişim 14.07.2023.

⁶⁴ Stuhltrager, "Send in the Guard: The National Guard", s. 22.

⁶⁵ "Responding to Natural Disaster", <https://www.usace.army.mil/About/History/Brief-History-of-the-Corps/Responding-to-Natural-Disasters/>, erişim 2.09.2023.

⁶⁶ "National Security Strategy 1997", <https://nssarchive.us/national-security-strategy-1997/>, erişim 08.10.2023.

konusu 2010 tarihli Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde⁶⁷ ilerleyen dönemlerde hangi durumlara yol açacağı, kaynaklar amacıyla yeni çatışmalara girileceği, toprak bozulmalarına sebep olacağına dair tartışma ve beklentilere değinilmiştir. Savunma Bakanlığı ise bu tehlikelerin orduda faaliyet ortamını, üstlenilen görevleri, tesisleri değiştirebileceğini öngörmüştür. İklim değişikliğinin sonuçlarına yönelik pek çok çalışmada benzer şekilde insani felaketlerin, silahlı çatışmaların artacağı tahmininde bulunulmakta, ABD ordusu da bu konuya yönelik önlem alma amacıyla sel, yangın ve diğer felaketlerde müdahaleye daha sık çağırılacağı için afet müdahale kapasitelerinin daha da genişletilip uygun politikalar benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır.⁶⁸

Ülke çapında COVID-19'la mücadele kapsamında görev alan hükümet görevlileri ile birlikte ABD ordusu da görev almıştır. Sahra hastaneleri kurulmuş, personelleriyle birlikte tıbbi gemiler konuşlandırılmıştır.⁶⁹ Askerî laboratuvarlar bu süreçte Ebola krizi gibi farklı salgın örneklerinde olduğu gibi aşı geliştirme çalışmaları yapmıştır. Ayrıca ordu maske, vantilatör ve askerî stoklardan çok sayıda COVID-19 test kiti dağıtılmıştır.⁷⁰ ABD'nin salgına karşı gerekli insan gücünü karşılayabilecek kapasiteye sahip olan tek kurum olduğuna yönelik görüşler ağırlıklıdır.

3.3. Rusya

3.3.1. Profesyonelleşme

17. yüzyıldan beri devam eden imparator devlet anlayışının sona ererek ulus devlet anlayışına geçilmesi ve SSCB'nin dağılmasıyla uluslararası sistemdeki iki kutuplu yapının iki kutbundan biri olma özelliğinin son bulması 20. yüzyılda Rusya için en zor olay niteliğinde olmuştur. Bu faktörler sebebiyle Rusya Federasyonu zayıf/güçsüz devletler sınıfında yer almış olsa da günümüz de kaybettiği gücünü tekrar kazanmış; jeopolitik konumu, nükleer silah kapasitesi, savunma-askerî endüstrisi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi olması ve çatışma bölgelerinde etkin rol alışıyla uluslararası sistemin en önemli aktörlerinden biri haline gelmiştir.⁷¹ Soğuk Savaş döneminden sonra NATO'yu temel tehdit olarak kabul eden Rusya ordu içerisinde herhangi bir doktrin değişikliğine gitmemiş ancak bu durum ordu içerisinde personel ve eğitim eksikliği gibi pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. 2003 yılında yayımlanan “Rusya Silahlı Kuvvetlerinin Gelişimi için Acil Görevler” belgede

⁶⁷ “National Security Strategy 1997”, <https://nssarchive.us/national-security-strategy-2010/>, erişim 08.10.2023

⁶⁸ Michael Brzoska, “Climate Change and the Military in China, Russia, the United Kingdom, and the United States”, *Bulletin of Atomic Scientists*, 68:2, 2012, 45-47.

⁶⁹ “More Active Troops to Help Take COVID-Related Pressure Off Civilian Hospitals”, *U.S. Department of Defense*, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2899822/more-active-troops-to-help-take-covid-related-pressure-off-civilian-hospitals/>, erişim 13.10.2023.

⁷⁰ Jim Golby, “The Us Military's Role in Response to Covid-19”, <https://cdn.sanity.io/files/ooh1fq7e/production/86e9c64f40a27c9ad87ef8052600dcc366a3e5cf.pdf/The-US-militarys-role-in-response-to-COVID-19.pdf>, erişim 10.10.2023.

⁷¹ Alperen Kürşad Zengin, “Rusya Federasyonu'nun Ulusal Güvenlik Politikalarına Yön Veren Belgeler ve Etki Eden Güvenlik Yaklaşımları” Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 1.

Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni tehdit ortamına uygun şekilde; ülkenin güney sınırlarında yaşanan istikrarsızlık, aşırı milliyetçi gruplar, silah kaçakçılığı ve uluslararası terörizm vb. hususlar tehdit olarak kabul edilmiştir. 2007 yılında asıl tehdit unsurunun NATO'dan ziyade ABD olduğuna karar verilmiş 2010 yılında doktrin ile birlikte hem modern savaş vurgulanmış (yeni misyonlar) hem de kitle savaşlarının temel özelliği olan seferberlik becerilerine değinilmiştir.⁷²

Sovyetler Birliği 1990 yılında 2 milyonu zorunlu olmak üzere yekûn 3,4 milyonluk orduya sahipti. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası 1992 yılında bu rakam 1,9 milyona, 2013 yılında ise 1,2 milyona kadar düşen ordu mevcudu 2016-2020 yılları arasında 1 milyon 450 bin kişiden oluşmuştur.⁷³ Zorunlu askerlik uygulamasının yanı sıra sözleşmeli personel alımı yapan Rus Ordusu ne tam profesyonel ne de zorunlu askerliği uygulayan bir sisteme sahiptir. Zorunlu askerliğin kaldırılmasına yönelik toplumsal isteğin de etkisiyle Yeltsin 1996 yılında yayınladığı bir bildiri de zorunlu askerliğin sona erdirilmesi sürecini başlatmıştır. Bu profesyonelleşme sürecinde, zorunlu askere alınanların yerini yavaş yavaş sözleşmeli personelin alması planlanmış ancak 2000 yılına gelindiğinde Yeltsin'in amacına ulaşamayacağı açıkça belli olmuştur. Putin ise 2000 yılında ordunun zorunlu askerliğin sona ermesine durumunda buna karşı muhalefetin üstesinden gelemeyeceği anlayışına dayanarak, sayıları ancak kademeli olarak azaltacak şekilde zorunlu askerlik sisteminde değişikliğe gitmiştir.⁷⁴ 18-27 yaş aralığındaki erkeklerin bir yıllık zorunlu askerlik görevi 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek şekilde 18-30 yaş aralığında güncellenmesi kararlaştırılmış öte yandan profesyonel ve askere alınmış muharebe personelini yüzde 30'dan fazla artırarak 1,5 milyona çıkarma hedefi konulmuştur.⁷⁵

Geleneksel olarak sayısal üstünlüğe dayanan Rus ordusu için çoğunluk düşüncesi devam etmesine rağmen ordu için çözülmesi gereken temel problem nitelikli astsubay yetiştirilmesi ve personel kadrolarının tamamlanması olmuştur. Rus ordusundaki yeniliklere yönelik temel iki engel ise olan zorunlu askerliğin devamı ve ordu içerisindeki değişime karşı yaşanan dirençtir. Zorunlu askerlik ülke içerisinde devamlı tartışılan bir konu olmakla beraber 2004 yılında Rus Savunma Bakanı zorunlu askerliğin daimi olarak uygulanacağını belirtirken 2007 yılına gelindiğinde Putin ülke ordusunun yarısının profesyonel askerlerden meydana gelebilecek şekilde zorunlu askerliğin bir yıl olması şeklinde görüş bildirmiştir. Rusya Federasyonu,

⁷² Carolina Vendil Pallin, *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, Routledge, London, 2008.

⁷³ "Armed Forces Personnel, Total - Russian Federation", <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1?locations=RU>, erişim 27.06.2023

⁷⁴ Bettina Renz ve Rod Thornton, "Russian Military Modernization", *Problems of Post-Communism*, 59:1, 2012, s. 46.

⁷⁵ "Russia Extends Conscription for Compulsory Military Service up to Age 30", *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/europe/russian-lawmakers-vote-raise-conscription-age-limit-30-2023-07-25/>, erişim 30.08.2023.

silahlı kuvvetlerinin 2020'ye kadar olan dönemi kapsayan “2008 Sosyal Gelişim Stratejisi”,⁷⁶ askerin profesyonel eğitim seviyesindeki düşüşünü açıkça belirtmiştir.

Yeni misyonların tanımlanması ve içeriğinde yer alan görevlerin yerine getirilebilmesi açısından büyük önem taşıyan profesyonelleşme ve askerlerin kapsamlı eğitim alması gerekliliği Putin tarafından da vurgulanmış; 2021 yılında Savunma Bakanlığı yönetim kuruluna hitaben yaptığı konuşmada, herhangi bir çatışmada başarı elde etmenin doğrudan komutanların profesyonelliğine bağlı olduğunu ve ordudaki profesyonelliğin artırılmasına yönelik çalışmayı öncelikler olarak sıralamıştır.⁷⁷

3.3.2. Barış Operasyonları

1999 yılında Kosova Gücü (KFOR) misyonunun konuşlandırılmasından sonraki döneme ait bir NATO broşürüne “NATO ve Rusya: Barışı Korumada Ortaklar” şeklinde bir başlık atılarak; Rus ve NATO barış gücü askerlerinin Batı Balkanlar’da barışı yeniden tesis etmek için birlikte çalıştıkları ve bu süreçte giderek daha kalıcı ilişkiler kurdukları bunun yanı sıra sahadaki Rus ve NATO birlikleri arasındaki ilişkilerin ve anlayışın gelişmeye devam ettiği yazılmıştır. Ancak günümüzde bu şekilde bir anlayış söz konusu değildir.⁷⁸ Son dönemde Rus Ordusu ve barış operasyonları ile ilgili çalışmalarda uluslararası literatürde de dikkatler Suriye, Libya ve giderek Sahra Altı Afrika’da faaliyet gösteren Rus Özel Askerî Şirketi (PMC) Wagner’e odaklanmıştır. Wagner hakkındaki veriler düzensiz olmasına rağmen Rus şirketleri için kişisel güvenlik ve özellikle Afrika’daki bazı yerel liderler için otorite güçlendirme hizmetleri verdiği bildirilmektedir. Kremlin tarafından bağlantı olmadığı söylenen Wagner yine de Rusya’nın yurtdışındaki “barışı koruma” faaliyetlerinin kötü şöhretli yüzü haline gelmiştir.

Rus Ordusu barış gücü operasyonları kapsamında BM ve 2007’de kurulan Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (CSTO) bünyesinde ya da Transdinyester’deki barış gücü operasyonunda olduğu gibi uluslararası anlaşmaların bir sonucu olarak bağımsız olarak görev almış ve almaya devam etmektedir. Rus Ordusu 2021 verilerine göre BM misyonlarında küresel çapta 72 Rus barış gücü görevlisi bulunmakta ve aktif olarak katılım göstermektedir.⁷⁹ Rusya, dünyada BM’de en fazla askerî gözlemciye sahip ilk on ülke arasında yer almaktadır.

Ancak Rusya’nın barışı koruma operasyonları BM çerçevesinin dışında da gelişmiştir. 90’lı yıllarda Eski SSCB topraklarındaki çatışmayı sonlandırmak adına

⁷⁶ <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=EXP&n=424416#eepOhzSG5jbKNQui>, erişim 12.07.2023

⁷⁷ Marek N. Posard ve Khrystyna Holynska, “Russia’s Problems with Military Professionalization”, *RAND Corporation*, <https://www.rand.org/blog/2022/03/russias-problems-with-military-professionalization.html>, erişim 20.07.2023.

⁷⁸ Eleonora Tafuro Ambrosetti (ed.), “Peacekeeping: The Russian Way”, *ISPI Dossier*, https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/peacekeeping_russian_way_november_2021_final_0.pdf, erişim 12.07.2023.

⁷⁹ “Contribution of Uniformed Personnel to UN by Country and Personnel Type”, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/01_summary_of_contribution_42_sep2021.pdf, erişim 7.08.2023.

çalışan Rus ordusuna yönelik uluslararası kamuoyu bu niyete şüpheyle yaklaşmıştır. Rıza, tarafsızlık ve asgari güç kullanımı gibi geleneksel BM barışı koruma ilkelerini göz ardı etmeleri nedeniyle, eski Sovyet alanında etkisini yeniden tesis etmek istediği ve kendi güvenlik hedeflerini yerine getirme hedefinde olduğu düşüncesi oluşmuştur. Bu nedenle Rusya buradaki operasyonlarında BM'nin onayını ve mali desteğini alamamış 1996-1999 yılları arasında operasyonlar azalmıştır. Ancak 1993'te eski Yugoslavya, Somali ve Ruanda'daki başarısızlıklar, geleneksel barışı koruma yaklaşımının yeterli olmadığını gösterdiği için BM'ye olan güvende çöküş yaşanmıştır. Yaşanan bu durum BM'nin uygulamalarını Rus uygulamalarına yaklaştırarak daha iddialı müdahale yöntemleri seçmesiyle sonuçlanmıştır.⁸⁰

Rus Silahlı Kuvvetleri son yıllarda diğer üyelerle birlikte çok geniş coğrafyayı kapsayan (Güney Osetya, Abhazya, Transdinyester, Tacikistan, Bosna Hersek, Kosova ve Metohija, Angola, Çad, Sierra Leone ve Sudan) eski SSCB Cumhuriyetlerinin topraklarında ve uzak ülkelerdeki iç ve etnik gruplar arası çatışmaların önlenmesi veya ortadan kaldırılmasına yönelik operasyonlara katılmıştır. Barışın ve güvenliğin korunması amacıyla 15'inci Ayrı Motorlu Tüfek Tugayı ya diğer bir adıyla Muhafızlar (гвардейская)⁸¹ Federasyonu Başkanı'nın kararına göre ve Bağımsız Devletler Topluluğu, BM, AGİT, NATO-Rusya Konseyi ve gerekirse Şangay İşbirliği Örgütü'nün çıkarları doğrultusunda barışı koruma birliklerine ayrılabilir. Özellikle son 10 yıl içerisinde Rus ordusu ve politikacıları, barış gücü askerleri için özel eğitim ihtiyacı ile uluslararası aktörler ve insani yardım örgütleriyle daha fazla etkileşim gerekliliği üzerine önemli dersler almıştır. Bu husus 2000 yılında kabul edilen ulusal güvenlik konsepti, askerî doktrin ve dış politika konsepti gibi bir dizi kavramsal belgeye yansımıştır.⁸² Orduda yaşanan reformlar sonrası barış operasyonlarına verilen önem artmış, ulusal ve uluslararası güvenliği sağlamak amacıyla hazırlıklı asker bulunması öncelikli hale gelmiştir.⁸³

3.3.3. İnsani Yardım ve Afetler

Rusya Federasyonu, 1994 yılında Rusya Sivil Savunma Acil Durum ve Doğal Afetler Bakanlığı (EMERCOM) ve diğer ismiyle Olağanüstü Hal Bakanlığı'nı (Acil Haller Bakanlığı) kurmuştur. Rusya'da olabilecek her türlü acil duruma yönelik planlama ve uluslararası iş birliği EMERCOM tarafından yapılmaktadır. 89 vilayete

⁸⁰ Dmitry Polikanov, "The Evolution of Russian Peacekeeping under President Putin", John Mackinlay ve Peter Cross, (ed.), *Regional Peacekeepers: The Paradox of Russian Peacekeeping*, United Nations University Press, 2003, s. 183-201.

⁸¹ "Путин назвал действия 15-й Александрийской бригады образцом выполнения воинского долга (Putin, 15. İskenderiye Tugayı'nın Eylemlerini Askerlik Görevinin Yerine Getirilmesine Örnek Olarak Nitelendirdi)", <https://tass.ru/politika/14599617>, erişim 18.07.2023.

⁸² Domitilla Sagromosa, "Russian Peacekeeping Policies" John Mackinlay ve Peter Cross, (ed.), *Regional Peacekeepers: The Paradox of Russian Peacekeeping*, United Nations University Press, 2003, s. 13-16.

⁸³ Ministry of Defence of the Russian Federation, "Russia's Participation in Peacekeeping Operations" https://eng.mil.ru/en/mission/peacekeeping_operations.htm, erişim 10 Eylül 2023.

destek verecek 9 bölgeye ayrılmış olan bakanlık; her biri ilk yardım eğitimi almış personeliyle her türlü afete karşı faaliyetleri yönetme, mali süreçleri koordine etme, araştırma ve kurtarma hizmetlerini yönetme gibi pek çok görev üstlenmiştir. Gerekli bulunan durumlarda Savunma Bakanlığı ve İç Güvenlik Birlikleri'nden de destek alan bakanlığın iş yapabilme gücü açısından yeterli bir teşkilat yapısına sahip olması Rusya Federasyonu Kriz Yönetiminin karakteristik bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸⁴

EMERCOM geçmişte yalnızca afetlerde değil aynı zamanda sıcak noktalarda bazı barış operasyonu görevlerini de üstlenmiştir. Bakanlığın buradaki görevleri barışçıl vatandaşları çatışma bölgelerinden çıkarmak veya abluka altındaysa onlara gıda ürünleri, ilaç ve giysi yardımı sağlamak şeklinde olmuştur.⁸⁵ Başlangıçta neredeyse tamamen ordu tarafından kontrol edilen bir kurumdan bağımsız bir bakanlığa dönüşerek önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde ise afetlere yönelik her türlü durum bakanlık kontrolünde olması nedeniyle ordunun doğrudan bir müdahalesi bulunmamaktadır ancak silahlı kuvvetlerin resmî görev ve misyonları içerisinde barış zamanı doğal afetlerin ve diğer acil durumların önlenmesi, sonuçlarının yönetilmesi maddesi bulunmaktadır ancak diğer ülkelere kıyasla Rus Silahlı Kuvvetleri'nin barış zamanı başlıca görevleri arasında bu tip görevler son sıralarda yer almaktadır.⁸⁶

Rus Silahlı Kuvvetleri'de diğer ülke örneklerine benzer şekilde COVID-19 salgınıyla mücadele amacıyla seferber edilmiştir. Savunma Bakanlığı tarafından modüler enfeksiyon merkezleri inşa edilmiş, biyolojik ve kimyasal koruma birliklerinden oluşturulan 4 özel birim (1000 asker ve 200 gelişmiş ekipman) kurulmuştur. Mevcutta bulunan 32 askerî hastane salgınla mücadele amacıyla kullanıma hazır hale getirilmiş, kişisel koruyucu ekipman ve solunum maskesi gibi tıbbi malzemelerin üretiminde ordı aktif görev almıştır.⁸⁷

Yukarda sıralanan yeni görevler çerçevesinde Rus ordusunun aktif görevlerde bulunması ülkenin politik ve askerî zemininde tam olarak kabul görmemiş hatta bu konuda eleştirel görüşler ortaya çıkmıştır. Daha açık bir ifade ile Rus silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu ve reformu da dâhil olmak üzere daha acil görülen konular ulusal güvenlik aktörlerinin gündeminde yüksek önceliğe sahiptir. Ulusal

⁸⁴ Oktay Gökçe ve Çiğdem Tetik, *Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*, AFAD, Ankara 2012, s. 39.

⁸⁵ Timothy L. Thomas, "EMERCOM: Russia's Emergency Response Team", *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, 4:2, 1995, 227-236.

⁸⁶ Michael Brzoska, "Climate Change and the Military in China, Russia, the United Kingdom, and the United States", *Bulletin of Atomic Scientists*, 68:2, 2012, 49.

⁸⁷ Anna Maria Dwyer, "Activities of the Russian Armed Forces during the COVID-19 Pandemic", *Bulletin*, https://pism.pl/publications/Activities_of_the_Russian_Armed_Forces_during_the_COVID19_Pandemic, erişim 16.10.2023.; "How is the Russian Military Fighting the Coronavirus?", *The Moscow Times*, <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/27/how-is-the-russian-military-fighting-the-coronavirus-a69776>, erişim 15.10.2023.

güvenlik tehdidi olarak iklim değişikliği vb. yeni tehditler güvenlik gündeminde daha gerilerde kalmaktadır.⁸⁸

Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye, ABD ve Rusya orduları ayrı ayrı başlıklar halinde, profesyonelleşme, barış operasyonları ve doğal afetlere katılımları tarihi süreç bağlamında açıklanırken, oldukça benzer kurumsal yapı ve uygulamaların varlığı söz konusu olmuştur. Türkiye NATO üyesi olarak aynı zamanda BM bünyesinde barış operasyonlarına katılım gösterirken, ABD tabii olarak yine aynı şekilde (aynı isteklilik ve motivasyonlara sahip olmasa da) operasyonlara iştirak etmiştir. Rusya ise Soğuk Savaş'ta hasım olduğu ABD ve sınırlarındaki en güçlü NATO üyesi olan Türkiye ile birlikte 1999'ta Kosova'da barış için ortak paydada buluşabilmiştir.

Profesyonel ordu- zorunlu askerlik tartışmaları Rusya ve Türkiye'de devam ederken, ABD diğer iki ülkeye göre oldukça erken bir tarihte (1973) profesyonelleşmeyi ordu bünyesinde tamamen gerçekleştirebilmiştir. Rusya ve Türkiye'deki tartışmaların temelinde aynı problemler alanlar (siyasi kaygılar, toplumsal muhalefet, ordu içindeki direnç vb.) ortaya çıkmış, ancak her iki ülkede geçmişe kıyasla ordularının önemli bir kısmını sözleşmeli personel alımına giderek peyderpey değişime doğru yönelmiştir. Profesyonel ordunun gerekleri göz önünde bulundurulduğunda mevcuttaki ulusal ve uluslararası güvenlik tehditlerine karşı alanında uzmanlaşmış, eğitilmiş personel yetiştirilmesi her üç ülke içinde ortak bağlamda değerlendirilmiştir.

Doğal afetler, ulusal ve küresel düzeydeki salgınlar ve benzeri acil durumlarda ABD, Türkiye ve Rusya silahlı kuvvetleri hem içerde hem de dışarda olaylara müdahale ederken, farklı amaçlarla uygulamalar gerçekleştirmiştir. Ortaya çıkan acil durumlarda ortamın güvenliğinin sağlanması ve böylelikle problemler alanlara diğer kurumsal örgütlerin müdahalelerinin daha sağlıklı şekilde iletilmesi için her üç ülkenin ordusu da gerekli sorumluluğu almış, alanında uzmanlaşmış personeliyle doğrudan müdahale etmiş ve/veya doğrudan insani yardımların ulaşmasını sağlamıştır. Bu gibi acil durumlar için Türkiye'de TSK Doğal Afetler Arama Kurtarma (DAK) Tabur Komutanlığı, İnsani Yardım Tugay Komutanlığı, Jandarma Arama Kurtarma (JAK) Tabur Komutanlığı, ABD'de Ulusal Muhafızlar (*National Guard*) ve ABD Ordusu İstihkam Birliği (*The U.S. Army Corps of Engineers*), Rusya'da ise Rusya Sivil Savunma Acil Durum ve Doğal Afetler Bakanlığı (*МЧС России*) kurulmuştur. Rusya'nın mevcuttaki kurumu her ne kadar sivil ekiplerce yürütülse de, kuruluşu ordu tarafından gerçekleşmiş olup askerî personelin kuruma katkıları da devam etmektedir. Kurumsal yapı, işleyiş ve uygulama alanları göz önüne alındığında yine her üç ülkenin de benzerlik gösterdiği ortadadır.

⁸⁸ Michael Brzoska, "Climate Change and the Military in China, Russia, the United Kingdom, and the United States", *Bulletin of Atomic Scientists*, 68:2, 2012, 50-51.

Yukarıdaki değerlendirme göz önünde bulundurulduğunda; çalışmanın başlığında değinildiği üzere malumun ilanı sayılacak şekilde orduların tek işlevinin savaşmak olmadığı farklı-yeni görevlerde de bulunabileceklerini aynı zamanda eskinin katı bloklarına uygun şekilde ayrıışan askerî anlayışların tersine ülkelerin birbiriyle oldukça benzeyen yeni görevler ve kurumsal yapılar oluşturduğu görülmektedir. Bu durum elbette devletlerin birbirlerine ya da belli bir organizasyona karşı geçmişlerindeki ulusal güvenlik kaygılarının doğrudan ortadan kalktığını göstermez ancak yeni dönemde ortaya çıkan tehditlere karşı ortak reaksiyon gösterilebildiği de iddia edilebilir. Bu bakımdan askerî yönelimin Soğuk Savaş sonrasındaki işleyiş ve uygulamalarının nasıl gerçekleştiğine dair çalışmanın ana problemine cevap verilmiş olduğu düşünülmektedir.

Birbirinden farklı rolleri tek bir organizasyonda birleştirmek ve aralarında doktrin, eğitim ve mesleki kimlik bütünlüğünü sağlamak elbette sorunlu alanların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu bağlamda ordular mevcuttaki geleneksel görevlerinin dışındaki yeni görevlerine uygun personel yetiştirmek durumunda kalacaklardır. Bu uygulama belli yönleriyle avantaj sağlayacaktır çünkü yeni görevlerdeki başarı oranı profesyonelleşmiş birimlerle artacaktır ancak farklı görevlerde uzmanlaşmış kişilerin ordunun kurumsal hiyerarşisindeki uyum problemleri yaşayabilme durumu da söz konusu olabilir. Bu durumun aşılması bazı uygulamalarda tek personelin her alanda uzmanlaşmasıyla aşılabılır gibi görülebilir, ancak bunun olabilirliği de elbette tartışmalıdır. Çünkü yeni görevler bağlamında her misyonda uzmanlaşmak için yeterli zaman ve tatbik edilecek alan bulmak ve dahası bunlar gerçekleşse bile her alanda aynı düzeyde başarı sağlanması mümkün olmayabilir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmannın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

Kaynakça

Basılı Eserler

- AKYÜREK Salih (2010). *Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu*, BİLGESAM, Ankara.
- AKYÜREK Salih ve YILMAZ Mehmet Ali (2013). *Türk Silahlı Kuvvetleri'ne Toplumsal Bakış*, BİLGESAM, Ankara.
- ALBAYRAK İlknur (2008). *Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılımının Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- ATEŞ Barış (2014). *Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askeri Değişim: NATO Orduları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ATEŞ Barış (2020). "Askeri Değişim: Soğuk Savaş Sonrası Dönem Üzerine Bir İnceleme", *Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10:1, 15-42.

- ATEŞ Barış (2022). *Askeri Sosyoloji: Ordu ve Toplum Araştırmaları*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- ATEŞ, Barış (2016). “Dış Yardımların Kamu Diplomasisi Boyutunda Askeri Birliklerin Rolü: Yeni Görevler Yeni Kabiliyetler”, (ed.) Erman Akıllı, *Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 120-139.
- BAYER Reşat ve KEYMAN E. Fuat (2012). “Turkey: An Emerging Hub of Globalization and Internationalist Humanitarian Actor?”, *Globalizations*, 9:1, 2012, 73-90.
- BENZ Bettina ve THORNTON Rod (2012). “Russian Military Modernization”, *Problems of Post-Communism*, 59:1, 44-54.
- BOOTH Bradford KESTNBAUM Meyer ve SEGAL David R. (2001). “Are Post-Cold War Militaries Postmodern?”, *Armed Forces & Society*, 27:3, 319-342.
- BRZOSKA Michael (2012). “Climate Change and the Military in China, Russia, the United Kingdom, and the United States”, *Bulletin of Atomic Scientists*, 68:2, 43-54.
- CALLAGHAN Jean ve KERNIC Franz (2003). “New Missions and Tasks for the Postmodern Military”, (ed.) Jean Callaghan ve Franz Kernic, *Armed Forces and International Security: Global Trends and Issues*, LIT Verlag, Germany, 41-44.
- ÇATAK Bahadır (2017). *Türk Toplumunda Askeri Değerlerin Karşılığı Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- DANDEKER Christopher (2000). “Armed Forces and Society Research in the United Kingdom: A Review of British Military Sociology”, (ed.) Gerhard Kümmel ve Andreas D. Prüfert, *Military Sociology: The Richness of a Discipline, Nomos Verlagsgesellschaft*, Baden, 2000, s. 68-90.
- EVANS Ernest (1993). “Peacekeeping: Two Views, The U.S. Military and Peacekeeping Operations”, *World Affairs*, 155:4, 143-147.
- FEAVER Peter D. (1996). “The Civil-Military Problematique: Huntington, Janowitz, and the Question of Civilian Control”, *Armed Forces & Society*, 23:2, 149-178.
- GÖKÇE Oktay ve TETİK Çiğdem (2012). *Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*, AFAD, Ankara.
- HALTINER Karl W. (1998). “The Definite end of the Mass Army in Western Europe?”, *Armed Forces & Society*, 25:1, 7-36.
- HOFMANN Charles Antoine ve HUDSON Laura (2009). “Military Responses to Natural Disasters: Last Resort or Inevitable Trend, Humanitarian Practice” *Network*, 44:12, 29-31.
- İLHAN Ali Murat, “Afetler ve İnsani Yardım Operasyonlarında Silahlı Kuvvetlerin Rolü”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2:1, 2013, 107-129.
- KALDOR Mary (2006). *New and Old Wars*, Polity Press, Cambridge.
- KOÇER Gökhan (2006). “Türkiye’nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı”, *Uluslararası İlişkiler*, 3:11, 2006, 47-70.
- KUMMEL Gerhard (2017). “Bir Asker bir Askerdir, Bir Asker midir?”, (ed.) Giuseppe Cafario, *Askeri Sosyoloji (Z. Uzun ve H. Bayramlık Çev.)*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 417-433.
- KUMMEL Gerhard von BREDOW Wilfried (2000). *Civil-Military Relations in an Age of Turbulence: Armed Forces and the Problem of Democratic Control*, SOWI Strausberg.
- MANIGART Philippe (2017). “Silahlı Kuvvetlerin Yeniden Yapılandırılması”, (ed.) Giuseppe Cafario, *Askeri Sosyoloji (Z. Uzun ve H. Bayramlık Çev.)*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 323-344.

- MOSKOS Charles C. “Military Systems in the 21st Century: Changes and Continuities”, (ed.) Timothy Edmunds ve Marjan Maletič, *Defence Transformation in Europe: Evolving Military Roles*, IOS Press, Amsterdam, 2005, 19-26.
- MOSKOS Charles C. (1977). “From Institution to Occupation: Trends in Military Organization”, *Armed Forces & Society*, 4:1, 41-50.
- MOSKOS Charles C. (1998). “The American Soldier after the Cold War: Towards a PostModern Military?”, U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 1-34.
- ÖZGÜN Cengiz (2017). “Türkiye’nin Askerlik Sisteminin Tarihsel Süreç Bağlamında İncelenmesi”, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 51-90.
- PALLIN Carolina Vendil (2008). *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, Routledge, London.
- PERRI Timothy J. (2013). “The Evolution of Military Conscription in the United States” *The Independent Review*, 17:3, 2013, s. 429-439.
- POLIKANOV Dmitry (2003). “The Evolution of Russian Peacekeeping under President Putin”, (ed.) John Mackinlay ve Peter Cross, *Regional Peacekeepers: The Paradox of Russian Peacekeeping*, United Nations University Press, 13-33.
- REED Brian J. ve SEGAL David R. (2000). “The Impact of Multiple Deployments on Soldiers’ Peacekeeping Attitudes, Morale, and Retention”, *Armed Forces & Society*, 27:1, 57-78.
- ROSTKER Bernard (2006). *I Want You! : The Evolution of the All-Volunteer Force*, RAND Corporation, Santa Monica, CA.
- SAGRAMOSA Domitilla, “Russian Peacekeeping Policies” John Mackinlay ve Peter Cross, (ed.), *Regional Peacekeepers: The Paradox of Russian Peacekeeping*, United Nations University Press, 13-33.
- SCHRADER John Y. (1993). *The Army’s Role in Domestic Disaster Support An Assessment of Policy Choices*, RAND, Santa Monica, CA.
- STUHLTRAGER James (2006). “Send in the Guard: The National Guard Response to Natural Disasters.” *Natural Resources & Environment*, 20:4, 21-77.
- THOMAS Timothy L. (1995). “EMERCOM: Russia’s Emergency Response Team”, *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, 4:2, 227-236.
- TOKMAK Mutlu (2012). Doğal Afetlerde Türk Silahlı Kuvvetleri’nin (TSK) Etkin Kullanımı: Kocaeli ve Van Depremi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- YUENGERT Louis G. (2015). “America’s All Volunteer Force: A Success?,” *Parameters*, 45:4, 53-64.
- ZENGİN Alperen Kürşad (2019). Rusya Federasyonu’nun Ulusal Güvenlik Politikalarına Yön Veren Belgeler ve Etki Eden Güvenlik Yaklaşımları, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- İnternet Kaynakları**
- “Contribution of Uniformed Personnel to UN by Country and Personnel Type”, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/01_summary_of_contribution_42_sep2021.pdf, erişim 7.08.2023.
- DYNER Anna Maria, “Activities of the Russian Armed Forces during the COVID-19 Pandemic”, *Bulletin*, https://pism.pl/publications/Activities_of_the_Russian_Armed_Forces_during_the_COVID19_Pandemic, erişim 16.10.2023.
- “Europe: Is Compulsory Military Service Coming Back?”, <https://www.dw.com/en/europe-is-compulsory-military-service-coming-back/a-65880469>, erişim 20.07.2023.

- “Guard Saved Lives, Property Responding to 2022 Disasters”, https://www.army.mil/article/263012/guard_saved_lives_property_responding_to_2022_disasters, erişim 14.07.2023.
- “Joint Personnel Support”, https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp1_0.pdf, erişim 30.08.2023.
- “Joint Operations”, <https://www.moore.army.mil/mssp/security%20topics/Potential%20Adversaries/content/pdf/JP%203-0.pdf>, erişim 30.08.2023.
- “Mehmetçik Deprem Bölgesindeki Vatandaşlara Yardım Elini Uzatıyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/>, erişim 10.09.2023.
- “Millî Savunma Bakanlığı 2021 Faaliyet Raporu” <https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2021.pdf>, erişim 20.08.2023.
- “Millî Savunma Bakanlığı 2022 Faaliyet Raporu” [https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu\(2\).pdf](https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu(2).pdf), erişim 15.08.2023.
- “National Military Strategy” <https://www.hsdl.org/?view&did=440395>, erişim 18.10.2023.
- “Russia Extends Conscription for Compulsory Military Service up to Age 30”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/europe/russian-lawmakers-vote-raise-conscription-age-limit-30-2023-07-25/>, erişim 30.08.2023.
- “Путин назвал действия 15-й Александрийской бригады образцом выполнения воинского долга (Putin, 15. İskenderiye Tugayı'nın Eylemlerini Askerlik Görevinin Yerine Getirilmesine Örnek Olarak Nitelendirdi)”, <https://tass.ru/politika/14599617>, erişim 18.07.2023.
- Armed Forces Personnel, Total - Russian Federation”, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1?locations=RU>, erişim 27.06.2023
- Eleonora Tafuro Ambrosetti (ed.), “Peacekeeping: The Russian Way”, *ISPI Dossier*, https://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/peacekeeping_russian_way_november_2021_final_0.pdf, erişim 12.07.2023.
- <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=EXP&n=424416#eepOhzSG5jbkNQui>, erişim 30.09.2023.
- Marek N. Posard ve Khrystyna Holynska, “Russia’s Problems with Military Professionalization”, *RAND Corporation*, <https://www.rand.org/blog/2022/03/russias-problems-with-military-professionalization.html>, erişim 20.07.2023.
- Mehmetçik Deprem Bölgesindeki Vatandaşlara Yardım Elini Uzatıyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mehmetcik-deprem-bolgesindeki-vatandaslara-yardim-elini-uzatiyor/2810382>, erişim 01.03.2023.
- Ministry of Defence of the Russian Federation, “Russia’s Participation in Peacekeeping Operations” https://eng.mil.ru/en/mission/peacekeeping_operations.htm, erişim, 10 Eylül 2023.
- SARAFINO Nina M., “Peacekeeping and Related Stability Operations: Issues of U.S. Military Involvement”, <https://www.history.navy.mil/research/library/online-reading-room/title-list-alphabetically/p/peacekeeping-and-related-stability-operations.html>, erişim 24.08.2023.
- Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtına Katkıları”, *T.C. Millî Savunma Bakanlığı Genelkurmay Başkanlığı*, <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme>, erişim 10.03.2022.
- TOPSAKAL İlyas ve ZENGİN Alperen Kürşad, “Vol. I: Yeni Dünya Düzensizliği ve Yükselen Güçler”, *Kriter*, <https://kriterdergi.com/yazar/alperen-kursad-zengin-vol-i-yeni-dunya-duzensizligi-ve-yukselen-gucler>, erişim 16.09.2023.

- “Millî Savunma Bakanlığında COVID-19 ile Mücadele Merkezi (COMMER) Oluşturuldu”, Millî Savunma Bakanlığı, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2432020-83543>, erişim 19.10.2023.
- İsmet Karakaş ve Onur Orhan Gemici, “Türkiye’den İngiltere’ye Tıbbi Yardım Malzemesi Desteği Londra’ya Ulaştı”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/tu%CC%88rkiyeden-i%CC%87ngiltereye-tibbi-yardim-malzemesi-desteg%CC%86i-londraya-ulasti/1799454>, erişim 18.10.2023.
- “How is the Russian Military Fighting the Coronavirus?”, *The Moscow Times*, <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/27/how-is-the-russian-military-fighting-the-coronavirus-a69776>, erişim 15.10.2023.
- Jim Golby, “The Us Military’s Role in Response to Covid-19”, <https://cdn.sanity.io/files/ooh1fq7e/production/86e9c64f40a27c9ad87ef8052600dcc366a3e5cf.pdf/The-US-militarys-role-in-response-to-COVID-19.pdf>, erişim 10.10.2023.
- “More Active Troops to Help Take COVID-Related Pressure Off Civilian Hospitals”, *U.S. Department of Defense*, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2899822/more-active-troops-to-help-take-covid-related-pressure-off-civilian-hospitals/>, erişim 13.10.2023.
- “National Security Strategy 1997”, <https://nssarchive.us/national-security-strategy-1997/>, erişim 08.10.2023.